Poštarina plaćena u gotovom

Pojedini broj 2·50 din

HID

TÁRSADALMI, IRODALMI ÉS KRITIKAI SZEMLE

MEGJELENIK HAVONTA KÉTSZER

TARTALOM:

BARTA LAJOS: Az új magyar gondolat — — — 161 oldal
KATIĆ—LÖRINC: A nagy gladiátor (vers) — — 169 „
LATÁK ISTVÁN: Kukac Márton (elbeszélés) — 170 „
„ „ Falu és város (vers) — — 176 „
RÉVÉSZ ILLÉS: Széljegyzetek — — — — — 177 „
SZÁNTÓ ÁRPÁD: Világszemle — — — — — 180 „

FIGYELŐ:

Svédország világgazdasági jelentősége (T. Gy.) — — 185 „
A Balkán-államok külkereskedelme (E. M. Sz.) — 187 „
A kínai nép szabadságharca (E. M. Sz.) — — — 188 „
A Szovjet-Unió csatornaépítései (E. M. Sz.) — — 190 „

KÖNYVSZEMLE:

Avdejenko: Szeretek (Laták István) — — — 190 „
KRONIKA — — — — 192 „

VII. ÉVF. ● SUBOTICA ● 1940. MÁJUS 15. ● 7. SZÁM

FELHÍVJUK TERJESZTŐINKET, hogy ez évfolyam összes kimaradt példányait küldjék be a kiadóhivatalnak, mert ezévi számaink teljesen kifogytak.

Rajtunk kivül álló okokból nem közölhettük Ráb Ilona Párizsi levelét és egyes cikkeinket csak kihagyásokkal, eredeti értelmüktől eltérőleg, kurtítva közölhettük.

Rendezze előfizetését!

Az új magyar gondolat

A magyarság ezer év óta ujra és ujra elvérzik valamely esztelenségen. Ha maga a nép nem lenne olyan erős és egészséges, talán a magyarság már egyáltalán nem is lenne. Hiszen olyan nemzetről van szó, mely társtalanul, testvértelenül áll Európa népei közt olyan világban, melynek uralkodó elve: a nemzeti önérdek. *Herder* a maga korában a magyarság nemzet-halálát, elveszését jósolta és sokan Magyarországon azt kérdezték akkor: nem lesz-e igaza? Az ezer éves európai élet a magyarságban tiltakozik a nemzet-halál minden gondolata ellen. Éppen azért meg kell végre kérdezni: mi teszi azt, hogy nemcsak a kezdetleges, valami lomha ködben szétfolyó, jobbágy-földarisztokrata magyarság, de a modern civilizáció magyarsága is: miért rohan fejjel mindig a falnak, miért zúzza mindig és ujra a történelem falán szét a fejét? Vagy nem igaz-e, hogy „elvérzettek legjobbjaink a hosszú harc alatt?" Meddő tusákon vérzettek el: egyének és nemzedékek, mintha csak megírták volna valahol, hogy ez a nemzet a maga kicsinységében óriási erőtékozlás árán haladhasson csak sorsának útjain. De ilyesmi nincs megírva sehol, a „magyar átok", a „turáni végzet" csupa mesterséges és gonosz koholmány. Ugyanabból a bajforrásból fölfakasztott koholmány, mely a magyar végzetnek magyarságpusztító formát ad. A magyarság meghamisított végzet, valamely gigantikus ál-sors hálójában vergődik. Nem magától lett, nem született, de csinált valami ez a meghamisított végzet, ez az ál-sors, hogy a kevesek uralma miatt elvérezzék rajta a nemzet?

A magyar sorsprobléma nem egyetlen, de kettős kérdés. És nem az a kérdés az első, hogy mit csináljon a magyarság a világ nemzetei között, de az, hogy mit csináljon a magyarság önmagával. Nincsen-e még elég világossága a világháború utáni magyarságnak, hogy megkérdezze: hogyan húzhatná ki végre fejét a mesterségesen csinált magyar végzetből. Hogyan szabadítsa ki magát meghamisított sorsából. Mert nincs átok, mint visszatérő, a világtérből előrengő titokzatos ősi erő. Nincs magyar átok és még kevésbé van turáni végzet, mert első és nagy István királynak a nemzeten végrehajtott gazdasági, politikai, történelmi és dinasztikus operációja óta a magyarság végzetesen és véglegesen európai valami. Olyannyira, hogy sorsa nem Ázsia, de csak Európa óta számít. Nincs magyar átok és nincsenek magyar megátkozottságok, csak erők, erőformák, erőjátékok, társulások és mérkőzések vannak. E megátkozottsági hit mögött meghúzódó erők és erőkombinációk nyitjára jönni, a meghamisított magyar

végzetnek, az ál-magyar sorsnak a kulcsát megtalálni, a „magyar átkot" leleplezni, ebből a gonosz, hináros bűvöletből egyszer és mindenkorra kivonulni, meglátni a magyar világot annak, ami, ez a magyar realizmus. Ady még benne állt a nemlétező átokban és mialatt bontogatta e vad fikció szövevényét, maga is benne hullott el. Ez volt az igazi Ős-Kaján, akivel csatázott. Nem Ady kovácsolta-e ki a mondatot: *Mit ér az ember, ha magyar?*

A meghamisított végzetet, az ál-sorsot meg lehet élni egyénnek és tömegnek, de a betegség nagyon előrehaladott foka az, mikor ez a megélés már ilyen tudati formát ölt és a kétely sava ott rág már a nemzet-tudat gyökerén. Gyilkos kétely ez és a magyar erőfeszítések mindig annak az ál-végzetnek, meghamisított sorsnak a kétely-tényeihez viszonyulva teremtik magukból ember- és lélekemésztő feszültségüket, olyasvalami ez, mint mikor milliók zord és gonosz klimába ágyazva állandóan és vadul harcolnak lelkük, tudatuk, létezésük formáiért. Ezért: *„Ezerszer messiások a magyar messiások."* (*Ady.*)

A „magyar átok" kulcsa sokkal egyszerűbb valami, mintsem az ember gondolni és hinni akarná. És a belőle kisüvöltő százados romlás azért vonaglik olyan szertelen formákká, mert értelme és tartalma oly semmi és egy tizenkét milliós nemzet mégis mindmáig sem tudott rajta átlépni.

Kétszer is fölkisértett mostanában a magyar realizmus lehetősége. Először 1914-ben, mikor a magyar feudális imperializmus a meghamisított magyar végzetnél, az ál-magyar sorsnál fogva az egész magyarságot belerántotta a világháborúba. Apponyi Albert, ez a nagyműveltségű magyar gróf és ősi földarisztokrata nagy úr, ekkor azt mondta a magyar parlamentben: „Végre!" Holott semmi keresni valója nem volt a magyarságnak a világháborúban. Mintha e „végre" és a semmi keresni való közt támadt résen a magyarság beleláthatott volna meghamisított végzetébe! De nem nézett bele. A másik csodálatos és vérfagyasztó pillanat az volt, mikor ugyanennek a világháborúnak a végén, 1918-ban egy másik magyar gróf, Tisza István, aki akkor miniszterelnök volt, velőtrázó egyszerűséggel ezt mondta a magyar parlamentben: „Ezt a háborút elvesztettük."

A véres tömegsors, az ártatlan, hiábavaló, nemzetet, országot elvesztő háború és az osztálycsúcs jeges magaslatairól elhangzó kijelentés ellentmondásában hasadt résen át is be lehetett nézni a meghamisított magyar végzetbe, hogy aztán a magyarság új végzet-tudatot, reális sors-fölismerést adhasson magának. Két forradalommal tört be a magyarság lelki rohama ez ellentmondás kapujába. De a magyar ellenforradalom mindkét forradalmat a vér és vas pokoli eszközeivel félretolta, a gyógyíthatatlan nemzeti meghasonlottság nemzeti tudat-formáját ismét virulóvá fakasztotta, a meghamisított nemzeti végzet gyümölcsét ujra megérlelte és a magyar ál-sorsot ujra uralkodóvá tette. A meg nem gyógyított, de örökkévalónak szánt nemzeti meghasonlást ugyan-

arra a vasszékre trónosította, melyről Dózsát először 1514-ben, másodszor 1918-ban, harmadszor 1919-ben lesöpörte. A meghamisított magyar végzet horgonyát pedig az ezeréves magyar lélekhűbériség feneketlenségébe bocsátotta. És a magyarság máig sem hajtotta végre sorsának elemeire bontását és azoknak meghamisított végzet helyett valódi végzetté, álsors helyett valóságos sorssá való összerakását. Húsz évvel a katasztrófálisan elvesztett világháború után a magyarságnak kevésbé van helytálló sorstudata, mint bármikor is. Ezért nem is ura sorsának.

A meghamisított magyar végzet, a magyar ál-sors pedig abban áll, hogy a magyar dolgozók munkás, paraszt és polgári népnemzete feudális-nemesi nemzet-gondolatban, földarisztokrata légkörben, politika és társadalmi sugalatokban, befolyás és formálás alatt él, amellett, hogy a népnek az albotmányba történt beemelése tényleg még máig sem emelte bele a népet a nemzetbe. Az a tervszerű politikai bűn, mely egy nemzet zömét, millióit, egy merőben érdekellentétes nemzet-tudatban tudja fogvatartani, ennek az ellentmondásnak ördögi összekovácsolásából tudja elősugároztatni a meghamisított magyar végzetet, a „magyar átok" fikcióját, ezt a semmiből csinált valamit, mely egyéni és nemzeti erőket, akarást, tehetséget, küldetést lárvásan megsápaszt, elrohaszt, balsorssá gyilkol.

Már első nagy István király alatt megteremtődött a magyar lélekhűbériségnek az a formája, melyet semmiféle társadalmi megrázkódás, társadalmi földrengések, politikai forradalmak nem tudtak széttörni. Már keletkezése óta bennefeszül ebben a magyar lélekhűbériségben az úr és szolga, a kihasználó és kihasznált, az elnyomó és elnyomott, az élet-kéj és az életrobot ki nem egyenlíthető ellentmondása. Mintha az atomok szertelen belső ereje abból állna, hogy egymáshoz kényszerítik a fizikai ellentmondásokat. Mintha a végtelen ellentét végtelen erejű összefogottsága tartaná az atomokat egységben. És csakugyan, ahogyan az atomok szétrombolásánál világot rengető erők szabadulhatnak ki, a magyar lelki hűbériség atomjának szétrombolásánál törhetnének ki azok a szertelen erők, melyek kiformálhatnák végre a valódi magyar sorsot, a magyar realizmus végzetét. Még pedig kettős ez a magyar lelki hűbériség, az egyik lelki hajszálcső-hálózatán keresztül a közös nemzetélményből táplálkozik. Míg a közös vallásélmény megfelel a célnak úgy, amint van, a nemzetélmény egy feudális-nemzeti nemzetélménnyé való áthamisításra szorul. Csak a meghamisított közös nemzeti élmény atomjának felbontása árán juthat a magyarság a maga természetes nép-nemzeti végzetéhez.

István király volt az, aki a magyarság ázsiai törzsrendszerét és ezzel a törzsek kollektiv vagyonrendszerét is összetörte és helyébe a magántulajdon vagyonrendszerét tette. Ugyanakkor és ugyanazzal a kemény kézzel kitépte a magyar tömegek lelkéből, agyából az ázsiai pogány magyar hitet és a keresztény hitet oltotta beléjük. István felülről lefelé menő nyomással kényszerítette a magyar tömegeket, hogy szakadjanak el nemcsak a külső valóságban, de tudatukban is Ázsiától, a kollektiv birtoklási formától,

vagyontudattól és a beléjük ágyazott régi szabadságformáktól. A király és a hatalmasok alkotják már ezután a nemzetet és azok, akik ebből a hatalomból kiszorultak, ebből a nemzetből is kiszorultak és egyszerre valami mássá lesznek, mint azok, ők lesznek a nép.

Az istváni társadalom kialakitásáig nem merült fel a „nemzet" és „nép" megkülönböztetés. Minden magyar különböző rangú, de nemzetértékű tagja volt a törzsnek, s ezek a törzsek tették együttvéve az osztatlan szabad magyar nemzetet. Csak az idegen rabszolgák nem voltak szabadok és álltak kívül a nemzeten. A nemzet a magyarság kozmikusan adott tömegének politikai összefoglalású magasabb létformája volt. Senki sem volt addig kívül a nemzeten, mely most egyszerre nemzetté és néppé szakadt, amivel ténylegesen adva volt a magyarság osztálytársadalmi kettéválasztása. Ez az Istvánnal megindult osztálytársadalmi kettéválasztódás a hűbéri rendszer, a földesúri és jobbágyvilág kialakulásával a legélesebb szembenállás formáit vette föl az elnyomás, kihasználás, üldözés brutalitásának ostorpattogásával és a kiuzsorázott, kínzott jobbágyok jajgatásával tölti be az elkövetkező századokat. Ezek a századok tele vannak a robotos nép sötét balladáival, de a szakadatlanul elrabolt földjeikért el nem ojtható perharcainak szüntelen viadalaival is. Ugyanezek az első századok jelentik a kereszténységben, az új világérzésben, az új vallás misztikájában meghonosodó magyarságnak ugyanazon rabló és kínzó földesurakkal közös vallásélményét.

Hiába kisérelnők meg ma utánérezni ama kezdeti időknek vallási bubajérzetét, melyet Krisztus megtalálása, a Krisztusba való lelki beemelkedés jelenthetett. Úr és szolga, elnyomó és elnyomott: egyetlen egyenrangúság van köztük, az, mely a Krisztusba való lelki beemelkedés édes misztikumában átfogja azt is, ezt is. Igaz, hogy föl van írva, hogyan vágatta le Uriás, a nagy földszerző bakonyi apát az elrabolt földjeikért bátran peroskedő parasztok orrát és fülét, mikor igazságuk ellenére is igazságtalanságban találtattak, de még ez sem állja útját a közös vallásélményből való lelki hűbériség kialakulásának. Ebből a közös vallási élményből nemcsak önmagától kifakadt, de tervszerűen ápolt és ceremóniásan kifejlesztett lelki hűbériség takarja be, bocsáttatja meg az egykor törzsi szabad ember és kollektiv vagyonrészes ősmagyar utódával a gazdasági hűbériséget. Ez a vallásélménybeli lelki hűbériség kitartott a sötét jobbágyszázadokon keresztül is, feljött egészen napjainkig és ma erősebb, mint valaha, mert egy mesterkélt, meghamisított, az uralkodó osztályokkal közös nemzetélmény is alátámasztja. Elpusztíthatatlannak látszik e kettős: vallási és nemzeti közös élményből kiformálódó és kiformált lelki hűbériség! Mintha csak erről szólnának Berzsenyi egészen másra alkalmazott dübörgő és szikrázó sorai: *Nem ronthatott meg téged a századok érckeze.*

Még Verbőczy iszonyú jobbágy-parasztbunkózó törvénykönyve sem rekeszthette bele a régi, sötét századok örvényeibe a lelki

hűbériségnek ezt a vallásélményi formáját. Nem, mert a vallási függés tömjénben illatosított, Krisztus zsolozsmáktól bezengett formájában feljött egészen máig, hogy menlevelet adjon nemcsak az egyházi birtok népfojtogató túlhatalmasságának, de hogy előmozdítsa és kiépíteni segítse az osztályuralmilag meghamisított magyar végzetet, a magyar ál-sorsot, a beteg és ferde fátumot.

Az ezredik év körül a Duna-Tisza tájain egy merész és teremtő király, vaskezű szervező egyeduralkodó nagy európai királlyá rangosította fel magát. Annak a kornak értelméből való aureolás autokráciája kivilágított az épülő monostorok, keletkező városok és nagy templomok fölött a magyar pusztákba és vadonokba, azokon túl Európába. Kivilágított a keresztény Európába abban a krisztusi gondolatban, melynek esszeusi kommunista ős formája és egyszerűsége már politikai világhatalommá fényesedett a koronákat osztogató pápaság tiarájában.

Ezzel a nagy autokrata királlyal és uj vagyonjogi rendszerével kezdődött meg a magyarságnak osztálytársadalommá, néppé és nemzetté való kettészakadása. A törzsszerkezeti nemzetközösség ősi magyar élménye eltűnt a feneketlen Ázsia-Európa szakadékban. Ebbe a szakadékba, melyet a merészkezű király tépett föl, dobatta István annak a Koppánynak és Vatának fölnégyelt testét is, akik az ősi pogányságért vívott lázadásukban tulajdonképpen az ősi szabadságért és kollektív vagyonjogi rendért harcoltak. Istvánnal, az istváni uj magyar társadalommal kezdte elveszteni a nemzetből jobbágyi formákba kitaszított nép a régi közös, Ázsiából hozott nemzet-élményre és nemzet-tudatra. Az elkövetkezett jobbágyszázadok erre igazán nem voltak alkalmasak. A jobbágyság egyre sötétebb és sötétebb századaiban a magyarság dolgozó tömegeinek nem volt és nem lehetett nemzetöntudata.

Acsády írja, hogy a magyar földarisztokrácia a jobbágyszázadokban az egykori nemzetegységet olyan mély szakadékká hasította, hogy végül nem tudta magának az inkviziciósan kisajtolt földhaszonért az erkölcsi fölmentvényt másként megadni, minthogy a vérközös magyar jobbágyot többé nem embernek, de állatnak, baromnak minősítette.

Lehetett-e hát ezeknek a földembereknek, a nemzetből előbb néppé kitaszított, a népből állattá átminősített legjobb és legigazibb magyaroknak egyáltalán nemzetvéleménye és még inkább, hogyan lehetett a nemzetet jelentő földarisztokratizmussal közös nemzetélménye?

Úgy hogy egészen titokzatos és a nemzetvalóságból való kitéphetelenségnek legragyogóbb igazolása az a szomorú eredmény, hogy ez a földmagyarság, ez a népmagyarság a közös vallásélményből fakadt lelki hűbériségnek megfelelőeőn, a közős nemzetélményből fakadt lelki hűbériség másik válfajával jön át századunkba. A nemzet-magyarság hatalmi szabadságharcainak és a népmagyarság életjogi és emberjogi szabadságharcainak egymásba keveredése a századokban adhat kulcsot ennek a másik, a közös vallásélményből fakadt lelki hűbériséghez. Egyszer az egyik, más-

szor a másik, vagy akár mindakét lelki hűbériség árán vállalja a nemzetből kitaszított nép, a dolgozó népmagyarság a nemzetszolidaritás hűségét a maga nemzeti osztályellenségével is.

Ebben a kettős, a vallásélményi és nemzetélményi lelki hűbériségnek kialakulásában és föntartásában hajtotta végre a magyar feudális és politikai nemzet a maga legügyesebb lelki tranzakcióját, belőle dagasztotta ki máig is megdönthetetlen osztályuralmát. E nagyarányú és bonyodalmas politikai tömegjátékban sikerült nemzetszolidaritássá kigyúrni az osztály-gyűlöletet, hogy végül a dolgozó munkás, paraszt és polgári népmagyarságot egy antidemokratikus ősies feudális nemesi nemzetgondolatba, légkörbe és lét-tudatba bűvölje bele. E bűvöltségnek kloroformos ájulatában viszi a végzetes politikák és a nemzetsorvadás hideg betonlabirintusaiba a nép-magyarságot. Mily Alfred Kubini sötét kép lehetne, ahogyan e gonosz bűvölet villódzó mocsarának éjféléből kiemelkedik a nép-magyarság-ellenes, ferde végzet, a meghamisított fátum, a magyar ál-sors, az állítólagos, de nem létező, csak mocsaras képzelet-táj éjféli babonáinak boszorkány-szombatján gomolygó ostoba fikció, a magyar átok.

Magam előtt látom Vörösmarty képvilágát: kiemelkednek belőle a Zalán Futása kacagányos, kardforgató, a háború dühétól megszállt, de honszerző ősi nemzet vitézei. Ugyanakkor kelnek ki onnan *Gondolatok a könyvtárban* és a *Gutenberg albuma* egyetemleges humanisztikus gondolatai. A gondolat-realizmus merész ihlete mily nemesen szárnyal a két nagy vers emberiségi szózatának hatalmas hullámain! Mintha itt öntudatlanul elkezdődött volna valami: a feudális nemesi nemzeti gondolatból való átemelkedés az emberiség gondolatába. Nem tudja-e Vörösmarty másutt, a Szózatban is: S *a sírt, hol nemzet süllyed el, — Népek veszik körül — És az embermilliónak — Szemében gyászkönny ül.*

De Vörösmartynak még nem jut eszébe, hogy kivonja a népmagyarságot a feudális nemesi nemzeti gondolatból, a ferde magyar végzetből, hiszen éppen akkor jut be a plebejus, a proletár nemzet, a dolgozó, robotos nép is az alkotmányba és formailag a nemzetbe. Ez nem kételyt, de optimizmust teremt.

Petőfi messze túlront Vörösmartyn. Még nem hasítja ketté a nemzeti gondolatot, de kettéhasítja már magát a nemzetet, amikor szembeállítja a nemest és a parasztot, az urat és a szolgát, a kunyhót és a palotát. Arany János viszont már legszebb verseit használja el a feudális-nemesi nemzet-gondolat mitoszára: a csodaszarvas regéjére. Megérkezik azután Mikszáth. Mikszáth a magyar-Habsburg kiegyezési korszak meggazdagodási rohamának mocsarába tűzi bele a maga boldog elbeszéléseit. Boldogok, mert bennük a társadalmi, nemzeti, osztályütközések élei mosódnak el, bennük gazdag és szegény, úr és szolga, kihasználó és kihasznált ugyanannak a humornak a bűbájában részesül és mintha a magyar polgári osztály rohamos kilakulásának kora nem mutatna több veszélyes végzetanyagot, mint amennyi egy-egy anekdótában tud kisülni. E korban a magyar sorsprobléma féktelenül optimisztikus tudata a magyarság küldetési és művelődési fölényében éli

ki magát. Kinek jutna eszébe a feudális-nemesi nemzeti gondolat végzetességét kutatni a magyar végzetben, mikor a meggazdagodni siető polgárság maga sem ismer hőbb vágyat, minthogy uralkodó osztállyá tudjon emelkedni. Ugyanaz a nagy elbeszélő, az epikai bűbáj mestere, Mikszáth, e korszak politikai és gazdasági panamizmusának és korrupcionizmusának rohadt szagát a képviselőház folyósóiról írt karcolataiban mázolja szét, hogy éle, szaga ne legyen.

A magyar ipari és banktőke kialakulásának ebben az idejében a nemzeti gondolat a nagy részvénytársaságok igazgatósági és felügyelőbizottsági taghelyeit ostromolja meg. Igaz, hogy a nemzeti gondolat ijesztő kevertsége az a csapda, melyből a dolgozó nép-magyarság keserves kárral a maga rossz végzetét facsarhatja ki, de ez a dolgozó nemzet is egyet akar most: civilizálódni! És a kor legnagyobb eseménye nem valamely merész elemzés a pokolian megszerkesztett nemzeti gondolat absztrakcióján, de a nagy vasúti miniszternek, Baross Gábornak zónarendszere, mellyel olcsón lehet utazni. És Wekerle polgári házassága állami, világi anyakönyvvezető előtt és vegyes vallásuak között is.

Minden, amiről sürgősen beszélni kellene, amit szét kellene elemezni és ujra összerakni, minden analízis el van téve jobb, vagyis rosszabb időkre. Az ezeréves Magyarország nagy milleniumi jubileuma nemcsak Feszti Árpád körképét hozza a honfoglalással, de az egész nemzeti tudatot a honfoglaláshoz kapcsolja vissza. Bár a honfoglaló magyarság törzsszerkezeti alapon és kollektív tulajdonjogi alapon élt annak idején, ez az ezeréves visszakapcsolódás a feudális-nemesi nemzeti gondolatot erősíti meg. Nem a honfoglalási magyar gondolatvilág, de az istváni uj magyar társadalmi világ milleniuma volt ez. Nem volt-e a Feszti-körkép nagy anakronizmus, hisz valamit firtatott, ami túl volt az istváni Ázsia-Európa szakadékon. A feudális-nemesi nemzeti gondolatban elsikkasztott nép-nemzeti gondolat nem jutott szóhoz.

Ady sem hajtotta végre a nemzeti gondolat elemzését, de mindig és ujra és milyen illetlen és kíméletlen keménységgel, semmitől és senkitől vissza nem riadó merészséggel nyúlt azokhoz a jelenségekhez, melyek a meghamisított nemzeti gondolatból kinövő ferde végzettel voltak összefüggésben. Ady biztos megérzéssel kapcsolja ide a maga kurucait, a maga Dózsa embereit és Dózsa utódait, de még a maga kora parasztjait is. Egész rózsakoszorút húz ilyen emberekből és ilyen tünetekből a magyar sorsprobléma köré és az egészet, de vele együtt az egész magyar világot is beborítja egy szónak egyetlen és végtelen szürkeségével: ez a magyar ugar. Mindaz, ami meglátni, beszélnivalója lenne vagy lehetne a feudális nemesi-nemzeti gondolatban elsikkasztott nép-nemzeti gondolatról és a magyar végzetnek ezzel meghatározott ferdeségéről, az ál magyar sorsról, a „nemzeti átokról", a „turáni vészről", mindez benne van a „magyar ugar"-ban. Nemcsak a terméketlenségnek, de a magyar veszendőségnek is apokaliptikus szava ez.

Ady sem a magyar végzet szét -esedése, de hétpecsé-
tes ujját tette rá a nemzetsebekre, melyek e végzetből sültek ki
a nemzet testére. Iszonyú tapintás volt ez és akit talált — felüvöl-
tött. Mert tudták, hogy Ady gondolatostroma máshová talál, mint
ahová üt: a magyar végzetnek továbbra is való feudális arisztok-
ratikus formálását, a magyar polgári, munkás és paraszt nemzet-
gondolatnak a feudo-nemesi nemzetgondolatba való további bele-
varázsolását féltették. Mert a magyar lelki hűbériség szétfoszlá-
sát, egész uralmuknak szétomlását vélték látni. Nem az uj sza-
vakért, nem az uj formákért, nem az uj tűzért és lángért, de a
ferde magyar végzet további kormányzásának hasznáért rettegtek.

Az egész Ady-harc, e szörnyű szellemüldözés, e sötét magyar lélekinkvizíció: — a magyar végzet nem holmi esztétizmus, de a ferde magyar végzet, a „turáni átok" őrizve-őrzött titka miatt volt.

Két magyar forradalom: mindegyikének vállalása a magyar végzet megváltása, a nép-nemzeti gondolatnak a feudális-nemesi nemzetgondolatból való kiszakítása volt. Két forradalom, nép-nemzeti és plebejus forradalom vérzett el a Nagy Varázslaton, mely a magyarság egyetemének végzetét a feudális-nemesi nemzeti gondolatba zárta bele. A forradalmak elzúgtak, az ellenforradalom restaurálta a feudális-nemesi gondolatot. Az a sorsforma, mely a Trianont csinálta, csinálja a magyar történelmet Trianon után is, mintha Trianonból merített volna jogot a további történelemcsinálásra. Nincsen-e hát minden a nemzet gyökeres megujhodásáért való gerjedés előre halálra ítélve?

Örökké tud-e csakugyan élni, nem törhető-e szét a sötét magyar bűvölet, melynek egyik partján a nemzeti-nemesi faudalizmus gyémántos bojtárai ragyognak az Operabálakon, másik partján pedig millió és millió föld-koldus nélkülözés deliriuma uj szekta-istenek felé révül határtalan latifundiumok között . . .

Vagy bolondok vagyunk s elveszünk egy szálig,
Vagy ez a mi hitünk valósággá válik. (Ady)

Az a hitünk, hogy kihúzzuk fejünket a ferde magyar végzetből, darabokra törjük a nagy varázslatot, át és átlyukasztjuk a „magyar átok" esztelen fikcióját, és a nép-magyarságot kihozzuk a feudális-nemesi nemzetgondolatból és létérzéséből és belehelyezzük a nép-magyarság damokratikus nemzet-gondolatába A dolgozó munkás, paraszt és polgári magyarságot az önön nemzetgondolatába.

Ez a gondolat az új magyar gondolat! De nem is új, mert számtalanszor kimondták, mert ezer éve hömpölyög a dolgozó nép-nemzetben. És mégis: mintha még schasem mondták volna ki. Ez is a ferde végzettől van!

Barta Lajos

A nagy gladiátor

— ILIJA KATIĆ —

Meg kell állnunk. Sötétek Európa uccaszorosai.
Lélekzetet kell vennünk. Soká tartjuk már lélekzetünk vissza.
Közeleg az éj s a viharos éjhez nagy szivünk legyen!
Mért van bánat a szemedben?
Szemed a félelmet mért issza?

Fent fütyöl a szél. A hágók zengenek.
Európa úttalan szorosai borzalmakat ásítanak.

nézd a Jövő felé tülkölő mozdonyok felgyúlt nagy szemét!
Nézd, hovy lobognak zászlaink, hogy lengenek.

Ó, nagy felgyúlt szeme a lokomotívnak, amely a viharos éjben zakatol,
Ó, nagy felnyílt szemek a Pacifik hullámzó térségein,
Ó, a tudós nagy, fáradt két szeme, amely titkokat puhatol!

Emelkedik az égbolt, kigyúl a fényreklám,
az óriás rotációs dörög ée betűt hány
dörög és betűt hány:
S O S
S O S
S O S
Süllyed egy hajó!
És kovácsol, kopácsol a föld alatt a sok millió
kopácsol a föld alatt a sok millió
a sok millió!

Felettünk a fényszóró az égre csodás jelet karcol.
Borzalmasan egyedül állasz a jel előtt: az égre ki hívta?
Tudod-e, hogy Spartakusz él, hogy el nem esett?
Hogy még egyre harcol?!
És el nem eshet, míg a szabadságot ki nem vívta!
Látom Spartakusz szemét. Tűzszemeit a győzelemnek.
Hallom: szólongat át úttalanságon és homályon.
Fent szél fütyül. Fenyegető szorosok tárulkozva felelnek.
Lábaim alatt még századok súlyát érzem:
legázoltan,
már halálon!

Rácson át
Láncon át
századokon át
át üszkök helyén és harctereken
dróton át
árkon át
falon át
át üszkök helyén és harctereken
Nézd a nagy felgyúlt szemet, amely érettünk égett,
a szemet, amely a Bastille sáncán át-visz — s utunk ott sem ér véget.

Mért szemedben a bánat
a fájdalom
mért szemed e rettenete?
Közelg az éj, a viharos éjhez nagy szívünk legyen!
A nagy gladiátor velünk van.
Sérthetetlen
győzhetetlen
az élen megyen.
Nem érzed, hogy perzsel meleg, erős, örök lehellete?!

Fordította: Lőrinc Péter

Kukac Márton

Mutatvány a szerző „Vásár" c. sajtó alatt lévő elbeszélés kötetéből.

Hiába imádkozott annyit Kukac Márton, a rétvégi tanyásgazda, a kapzsiság ördögét nem tudta magából kiűzni.

Órákkal előbb kelt, a környékbeli parasztgazdáknál és még alig pitymallott, már a düllőutak mentén legeltette birkáit. Kérges, nagy kezeit összekulcsolva szorongatta ócska sipkáját és imádkozott. Imádkozott mormolva, félhangon, majd egész kiáltozásba csapott át a jejveszékelő imádsága. Kopasz fején a bőr egészen megbarnult, mert a szeles, hűvös hajnali levegőben, meg napközben is sokszor vette le fejéről a sipkát, ha harangszót hallott. Igen-igen sokat imádkozott őkelme. A rózsafüzért még a hajnali legeltetésnél is elővette — mindig magánál hordta — s a virradat százegy imádság elmondása után találta meg a vetések között.

A düllőutak mentén aztán imaközben ráengedte birkáit az idegen vetésre. Mindenütt haraptak egy-egy falást a jószágok s jóllaktak úgy, hogy a gazdájukét nemigen fogyasztották.

A szomszédok csak a fejüket csóválták, de az istenes Kukacnak nem mertek szólni, mert az átkot is olyan könnyen szórta a szája, mint az imádságot. S aztán óvatos volt Kukac, nem tett nagyobb kárt egy helyen.

Csak ha indulata elragadta, viselkedett meggondolatlanul, félelmesen. Egyszer egy szép nagy, már folyató üszőborjúJának egyetlen ökölcsapással betörte az oldalbordáit, mert befalt egy tucat alig tipegő kiscsirkét, úgy hogy le kellett vágni az állatot.

Kukac a munkából is kivette részét, mikor nekifogott. Dolgozott mindig és dolgoztatott. Sovány földje volt a közeli Szikes-pusztán túl. Amikor a rétvégi járási legelőt fölparcellázták, Kukac eladta régi földjét és a feleségéét Téglás község belső földjén az ugarokban és mégegyszer annyit vett itt a járásban, 20 éves lefizetésre. Jó pár láncot bérelt is Szikes-puszta főbérlőjétől.

A volt legelő jól termett, az árendás föld is kifizetődött. A háborús árugrálás is bevágott, megkönnyítette adóssága kifizetését. Míg önmagukat kevésbé szörnyen hajszoló szomszédai alig mentek valamire, megszedte magát az egykori kisparaszt. De fukarsága és kapzsisága ettől kelt életre igazán. Vallásossága is, ahogy az ember idősödött és tollasodott, úgy fokozódott. Titok volt, hogy tudta olyan kövekezetesen összeegyeztetni szertartásos, túlzó vallásosságát a mindig éber, kapzsi ösztönével.

— Mindig imádkozni és mindig dolgozni, hogy elűzzük a gonoszt, — mondta Kukac kenetteljesen annak, aki azt találta kérdezni:

— Keed sose fárad el, Marci bácsi?

Mély, sötét szemeiben parancsoló indulat lappangott, de izmaiban meg ezerévekóta paraszt őseinek szívóssága rejlett.

— Krisztus álljon meg, csak annyit csinálj, mint én, — mondta részesének s az kínlódva és fejét csóválva igyekezett kasza, kapa mellett lépést tartani vele.

Úgy hajszolta magát, mintha attól félt volna, hogy lekésik valahonnan. Iszonyú munkairamában még a rendes alvásról is leszokott.

Fiát, Antalt, szűcsmesterségre taníttatta; vézna, gyönge gyerek volt, sokat verte az apja, de nem való volt parasztnak. Lányát, Tecát és feleségét úgy hajszolta, mint önmagát. A kicsattanó pirospozsgás lányt egy nem messze lakó tanyásparaszt, Salátás Gábor fiának, Mátyásnak szánta. Salátás gazdával már többször beszélgettek erről a hosszú úton, templombamenet. (Szikes pusztán volt temploma legközelebb, a szomszéd járásban, jó másfélórányira gyalog. Urasági birtok volt valaha Szikespuszta, azért volt temploma.)

Együtt katonáskodott Kukac Márton Salátással, de akkor még nem cimboráskodtak össze, mert Salátásnak több földje volt. De most már Kukac beérte, sőt túlhaladta. Úgy gondolták, nyélbeütik gyerekeik házasságát, mihelyt a legény leszolgálta katonaidejét. Mikor szabadságon volt, már táncoltatta is Kukac lányát a csárdabeli bálon a fiatal Salátás.

Eleinte csak a két gazda beszélgetett a dologról, de később szóbahozta Kukac az asztalnál is, ha már a béres fölkelt és elment. Nem beszélt Kukac a béres előtt, nem szívelte. Komiszfajta siheder volt ez a béres. Tatár Mihály volt a neve és hitetlen, mint egy kutyafejű tatár — mondta róla Kukac gazda. De jól dolgozott, ezért tűrte. Rég nem akadt már ilyen jó dolgos szolgalegénye. Keveset beszélt, de égett a kezében a munka. Az asztalnál nagy kelletlen csak keresztet vetett, de azon az árva keresztvetésen kívül, ugyan nem sokat látták ájtatoskodni. Igaz, nem is káromkodott. De a nyakát kevélyen megszegte, összehúzta a sárgás szemét és mindig előbb fölkelt az asztaltól, valami munkát keresve ürügyül s lehetőleg később is ült le az asztalhoz, hogy ne kelljen résztvennie Kukacék nagy ájtatoskodásában.

— Mihály, gyere már! — Kétszer is szólította a gazdáné, mire asztalhoz telepedett.

Kukac, ha a hajnali ébresztőt, vagy délben, este az Úrangyalát verselték a szikespusztai harangok, lekapta sipkáját és sápadt alázattal imádkozott. Délben is a nagy diófa mellett a kecskelábú asztal mellé térdelt s lehajtott, síma, kopasz fején világított az izzadtság és a fényáradat.

A szeme se rebbent, ha imádkozott, de ebédközben éles szemmel nézte, ki mennyit szed a tányérjába. Nagy kapzsiságában kivette volna saját szájából is a falatot. S ha kis haszon kínálkozott, nem nézte más tulajdonát s keresztény felebarátját se.

— A jó istenkém áldja meg, csak ha utólértem őket, — mondta nagy sóhajtozva, mikór a harmadik tanyánál egy szökött méhrajt a fonott gyékénykaptárba fogott be. — Megszökött egy raj méhém, — s vitte haza nagy fohászok között. Pedig a szolgalegény mondta neki, hogy a Fényszarusi paskomja szélében a gledicsre telepedett egy raj méh. Kukac gondolta, úgysem ért más a méhekhez a környéken, s neki egy család méhjével több lesz. Hát elhozta magáénak vallva.

Ha a zsidó boltba ment ruhafélét vásárolni, a vásár megtörténte után mindig egy sort imádkozott külön könyörgéssel.

— Uramjézus, bocsásd meg, hogy a zsidóknak vittem a krajcáraimat, pedig téged ők juttattak körösztfára . . .

De azért csak a zsidó boltba járt vásárolni, mert szivélyes, rendes öregember volt a szakállas zsidó kereskedő és ami a fő, olcsóbban lehetett nála vásárolni és igen rendes választék volt nála árúkban. Igy tehát nem ment a gőgös és silányabb portékájú keresztény felebarátjához.

Valami szokatlan esemény zavarta meg konokhitű életét. Észrevette, hogy feleségét, a keményfájú hallgatag asszonyt valami bántja. Mintha nyelve hegyén volna valami, amit nem merkimondani. Néha könnyes szemekkel lepte meg az asszonyt. Éjjelente álmatlanul forgolódott s többször fölkelt imádkozni, amit azelőtt nem tett meg. Az ebhitű Pásztás Gazsi lánya lévén, azelőtt csak férje példájára, a családi békesség miatt ájtatoskodott.

Kint aludtak a gangban. Egyszer megszólalt az ember.

— Mért nem alszol Mári? Hosszú ideje figyellek . . .

— Nem birok aludni . . .

— Valami bajod van? — Az orvosra gondolt Kukac és félt a tengersok kiadástól.

— Nincs bajom, csak úgy a lányunk jövőjin töprenkedek . . .

— Mért töprenkedsz rajta — mondta magabiztosan — majd eligazítjuk a jóisten segítésében a Salátás szomszéddal.

— Éppen ez az . . a Salátás — bökte ki az asszony. — Éppen az . . .

— Mi van vele?

— Nem köll a Tecának — azt mondja . . . nem szereti . . .

— No hiszen, nagyon kérdezgettek minket is a szeretemről... Megnézték, hogy összevalók vagyunk-e . . . van-e egy kis valóságunk, aztán összeadtak. — Tán valaki más kerülgeti?

— Hát kerülgetni kerülgeti, — rettent meg az asszony. — Éppen ez az . . .

— Hát mi?

— Hogy más köll a Tecának és azt már szereti

— Aztán van-e valamije? Szorgalmas-e?

— Szorgalmasnak igen szorgalmas . . deee — s elhúzta a hangját.

— No . . .

— Nagyon szegény.

— Mégis mije van?

— Csak a két keze . . . de szorgalmas ember.

— Leütöm a derekát, ha a lányom kerülgeti! . . .

— Ez a baj . . . Nem hajtanak a jó szóra . . . ő is kerülgeti a Tecát, meg a Tecánk is őtet . . .

— Minek hagytad, ha tudtad . . .

— Soká nem tudtam . . . Én már nem tehetek ellene . . . nagyon kedvelik egymást a bolondok . . .

— A kutya egye meg a lelkit! Nem akarok tudni róla! Érted?

Elhallgatott. De új gondolat szállt agyába, mert megszólalt.

— Abból meg baj lehet, ha nagyon kedvelik egymást . . . még majd össze szerelmeskednek, aztán elmehetünk!

— El ám . . . el . . . éppen ez a baj . . .

Az ember fölütötte fejét a sötétben. Nem szokta a felesége ilyen hosszasan tárgyalni ügyes-bajos dolgaikat.

— Te, beszélj! Valamit tudsz! . . .

— Hát a Tecát férjhöz köllene adni nemsokára, hogy kevesebb bajunk legyen vele . . .

Egész éjjel kóválygott valami a Kukac fejében. De nem világosodott meg előtte semmi.

Őszvégi vasárnapra virradt.

Reggel elment a lány a misére, Szikespusztára.

Az apját mintha valami visszatartotta volna. Egyre az asszony huza-vona beszédje járt az eszében.

Behívta feleségét a szobába.

— Nézd, nekem beszélj, valami van . . .

Sírva mondta el az asszony: hogy nemrég megtudott valamit: Teca megszerette azt a fekete pofájú Mihályt, a szolgalegényüket és áldott állapotban van tőle, úgy félidős lehet . . Már dolgozni se lehet együtt evvel a cselédnépséggel . . .

Kukac Márton kimeredt szeme elé tűzkarikák ugrottak. Hörgött. Nyögve hajtogatta:

— Krisztus bocsásd meg, bocsásd meg . . .

Fölkapta meggyfabotját és berontott az istállóba, hol Mihály heverészett a magas priccsen.

Ellátta már a jószágokat, fölsöpörte az udvart, meg is tisztálkodott s fölkapaszkodott alvóhelyére és lepihent.

Ráordított Kukac:

— Te utolsó, hogy merted a lányomat . . . Akadozva, vastagon jöttek belőle a szavak, alig fértek ki a torkán.

— Tisztességes szándékom van — mondta csendesen a legény, hogy kikerülje az összetűzést. Lejött a priccsről.

De Kukac nem egyezkedni jött.

— Szolginc, vedd a sáterfádat, takarodj a tanyámról! — És a bottal kifelé mutatott.

— Nem küldhet így el keed, — lobbant föl a dac a legényben — nekem még jár valami, ha nem is telt ki az esztendő.

— Takarodj a szemem elől! Ha keresnivalód van, vidd törvényre! Én is ott leszek. Csúffá tetted a lányomat!

— Szeretjük egymást, tudja meg keed . . .

— Szeresd a pulit! . . . majd megtanítom én a Tecát is . . . Kifelé, szolginc!

A gazda bőszen hadonászott meggyfabotjával.

— Ez a keed vallásossága! Igy ordebázik? De annak a botnak két vége van ám . . . Csak azért nem fordítom meg, — mondta közelebb lépve, sötéten a legény — mert a Tecát szeretem. Különben vigyázzon — a többit elmorogta fogai közt. Kis batyúját, csizmáját lehozta a priccsről, hóna alá kapta és elment. A kalapját is csak az öregasszony felé bökte meg egy kicsit.

Kukac sötét arccal járta a tanya udvarát. Fújt, mint bika, ha bőszült. A paskomból egyre nézte, mikor ér haza a lánya. Imádkozott néha, majd meg a verejtékét törölgette. Szemeiben valami őrületes láng lobogott.

— Győjjön keed, itt a früstök, — szólitotta néha nyugtalan asszonya. De nem is hallgatott rá az ember.

A lány békélt lélekkel, szép, erős, már telt testét riszálva, vastag ünneplőruhájában kipirulva jött a templomból. Zsebkendőjét és az imakönyvet a kezében hozta.

— Dícsértessék . . . Misémben részeltesse az Úristen — mondta hogy beért. Csak anyja rebegett ámen és mindenre figyelve a kiskonyhába ment.

Apja vérbenforgó szemekkel, szinte állati dühhel meredt a lányra.

— Még úgy jössz, mint valami tiszta lány?! Te! . . és fatytyút hordozol! — Már emelte nehéz öklét.

— Édesanyám! — sikoltotta a lány és az istállón túli kiskonyha felé szaladt. Menekült, de tehetetlenül botladozva, tudta, hogy már minden rosszra fordult.

Kukac lánya után rohant és az istállóajtónál beérte.

— Hát azt hiszed, köllesz így Salátás Matyinak? . . . Világcsúfja leszöl . . .

Szörnyű félelmében Teca nem tudott hazudni.

— Nem is köll nekem a tejfölösfejű . . . Nekem a Mihály köll, ezt szeretem!

Ez a kódisfajta köll neked?! Még ezt mered mondani?!

Úgy elöntötte Kukac Mártont a méreg, hogy nem látott, nem hallott.

— Ezért nyűstölöm magam? — Szeme kimeredt és a kezeügyébe eső vasvillát a sikoltozva menekülő lány hátába vágta

*

Teca nem halt meg mindjárt. Három napig hányta a vért, sikoltozott eszméletlen, míg nagynehezen kiadta lelkét. Világos perceiben egyre Mihályt hítta, elűzött szeretőjét. De nem engedték betegágyához.

Temetésén már nem volt ott az apja, elvitték a csendőrök.

Laták István

Olvasd
és terjeszd
a jugoszláviai
magyar dolgozók folyóiratát
a „HID"-at!

Az általános jótékonyság az, hogy mindenki a maga munkájából éljen meg s nem a máséból.

(Anatole France)

Falu és város

Ott születtek engem az alföldek szegletén,
Lilaszín holdakat sosem álmodtam én.
Nem részegítettek meg a zabvetések,
Mind-mind a mámorom oly furcsán megkésett.

Szomorú rendeket vágott minden ősöm,
Idegen célok arattak a mezőkön;
Szomorú dalokat károgott a varjú,
S nem lettem büszke fa, csupán vékony sarjú.

A szél is alig rázta meg a harasztot —
Csak a nyűgöt nyögték ott mind a parasztok.
A tavaszból sarat s vízáradást kaptunk,
A mások javáért dagadt meg a talpunk.

Folyóknál nem nekünk zöldült a rekettye,
Sose jött el értünk messziről dereglye,
Velünk valahová messze, hogy szaladna
S nyakunkba szakadt a napszámos tarisznya.

Kicsiny, rongyolódó nadrágszíjbirtokok
Elűzték a rögtől a sok kisparasztot,
Beteg szerelemmel tódultak városba,
A rögért sírt mind és a könnyét mázolta.

Őrökös honvággyal taposták a járdát,
A nincstelenek bús útjait, ha járták,
Idegennek maradt a szívtelen város,
De hazatérve látták: a falu álmos.

Elmaradt a falu. Lassú a beszédje,
Zárkózott, hisz' nincsen, ki érdekét védje,
Kevés képzel ottan szebbet a templomnál:
Palotát, hol a tudomány lenne oltár.

Csak szörnyű csatáik lettek keményebbek,
Sorsuk nehezebb a kenyérteleneknek
S ezért úgy tér meg a vendég nagy vigasszal.
Találkozik egyszer falu a várossal.

Kenyerükért küzdve találkozhatnak ők:
Falusi röggyúrók s városi úttörők.
Nadrágszíjbirtokok húznak a körútig,
Hol a városiak verejtéke hullik.

. . . Nem volt nagy álmom és képzeletem heves,
Józanon tartott a sóba-vízbe leves,
Mi rámmaradt mint a koldússág s halálom,
De az összefogást hetedhét határon
Egy tisztult világért, én már látom, látom.

LATÁK ISTVÁN

Széljegyzetek

Nem vetheti senki a szememre, hogy a háború kiterjesztését illetőleg a béke reményeivel tápláltam magam és velem együtt a HID olvasóit. Azt sem mondhatja senki, hogy nem ismertem fel a semleges államok összetartásában az egyetlen menekülési lehetőséget a háborútól. Nem is lepődtem meg, amikor ma, 10.-én reggel rádióvevőkészülékem bemondta a német kormány elhatározását, hogy Hollandia, Belgium és Luxemburg semlegességét védelmébe veszi.

Nem tudnám most megmondani, honnan veszem, de úgy emlékszem, valahol olvastam Nagy Frigyes porosz király kijelentését, mely kb. így hangzik: „Én megtehetek akármit, a jogászaim majd igazolják, hogy az, amit tettem, az összes létező jogi követelményeknek megfelel.“ Hitler ugyan nincs Nagy Frigyessel rokonságban, de örököse és az örökös nemcsak a vagyoni, hanem a szellemi örökséget is birtokába veheti. A szellemi örökségnek ez a része új köntösben jelenik meg. Nagy Frigyes örült, hogy utólag igazolják önkényeskedéseit, az örökös előre igazolja eljárását. Vitának, ellenbizonyitéknak nincs helye. Bist du nicht willig, so brauch ich Gewalt . . . ha nem engedelmeskedsz, úgy erőszakot alkalmazok . . .

Április végefelé honnét, honnét nem, egyszerre csak a Balkán egén olyan fellegek tornyosultak, hogy a zivatar kitörését már

másodpercekre kiszámították. Az angol hajóhad földközitengeri része sietve evezett a Földközi tenger keleti felébe, a britek beszüntették ezen a tengeren a kereskedelmi hajózást, egy feszült várakozásban élt mindenki a Balkánon. Jól értsük meg egymást Azt hiszem, alig van valaki, aki valamilyen nemes ügyért neáldozná fel az életét is, de a szövetségesek, vagy a németek ügyéért kinek van kedve feláldozni magát? Nincs felelet a miértre! Miért kell ezreknek pusztulnia? Ez a kérdés, amire nem lehet választ kapni egyetlen ismert európai nagyembertől sem.

. . . No most a porondon küzdők közül melyiknek volt a sakkhúzása, hogy az angol hajóhad a közelkeleti vizekre evezett? Az angolok akarták megtéveszteni a németeket, vagy pedig a németek küldték el ezt a hajóhadat olyan messzire, amilyenre csak lehetett, legelni, hogy nyugaton legyöngitsék ellenfelüket?

A háború kitörésétől kezdve keresik a háborúskodók azt a csatateret, ahol összecsaphatnának. Dániát és Norvégiát a németek álmukban lepték meg. Norvégia ellenáll ugyan még ma is, de nem sok a reménye, hogy a germán ölelésből kiszabaduljon. A szövetségesek segitsége nemcsak, hogy nem tudta a német előrenyomulást megakadályozni, de ők maguk is kénytelenek voltak Középnorvégiából nagysietve visszavonulni. Most még csak Észak norvégiában vannak szövetséges csapatok, de ez a harctér ebben a pillanatban elvesztette jelentőségét, mert a harcizaj időközben már Belgiumba és Hollandiába húzódott. Most talán már megtalálták azt a területet, ahol a háborút lefolytathatják.

Ahogy e sorokat írom, kezdek összefüggést keresni Dánia, Norvégia, a Közelkelet, Hollandia és Belgium, illetve az utolsó két hét eseményei között. Egy óriási haditerv körvonalai rajzolódnak ki előttem, melyben az egyes nemzetek léte, vagy nemléte elhanyagolandó dolog. Óriási méretű haditerv, a németek részéről, melynek főcélja a szövetségesek hadierejének szétbontása és gyöngítése, hogy azután Belgiumon és Hollandián keresztül megverjék őket. Megérezték, megtudták, vagy megértették volna a szövetségesek ezt a haditervet és ezért nem küldtek nagyobb csapattesteket Norvégiába, vagy éppen ezért vonták vissza katonáikat onnan és ezért nem akadályozták meg a németek további csapatszállítását a Skandináv félszigetre, feláldozva Norvégiát, hogy éppen fordítva történjen, hogy éppen a németek szállítsanak minél nagyobb hadsereget északra . . . ezért kellett a keleteurópai riadó, nehogy a németek rájöjjenek: haditervüket megtudták. Vagy a németek rendezték így, hogy a valódi célt leplezzék? Akárhogy is történt, a semlegesek fizetik a mulatság árát.

Mert Svédországot csak a Szovjetunió kijelentése mentette meg a megszállástól, mely szerint a Szovjetnek érdekében áll Svédország semlegességének megőrzése.

Belgium és Hollandia miniszterei és miniszterelnökei hiába jelentették ki, hogy ők a szigorú semlegesség hívei, hogy ebben

a háborúban érdektelenek, hogy egyik félhez sem húznak, ime, ma, május 10.-én vége a semlegességüknek.

Svájc évszázadok óta semleges. Semleges marad ebben a háborúban is? Így a kérdés helytelen. Helyesebben így hangzik: Tiszteletben fogják-e tartani a semlegességét? Aligha. A szövetségesek ebben a tekintetben kényes helyzetben vannak. Ők a kisállamok védőjének, a nemzetközi jog őrzőjének szerepét játsszák most és ebben a szerepben nem követhetik el azokat a bűnöket, melyeket megtorolni ők tartják magukat illetékeseknek. Ez azonban nem zárja ki azt, hogy egy napon túlteszik magukat az elveken és Svájc semlegességét ők fogják megvédeni. A németek akkor támadják meg az Alpok országát, amikor a legkevésbbé várják ezt a támadást.

A nagy kérdőjel Olaszország. A beszédes Mussolini most hirtelen a karthauzi barátok erényeit hirdeti. Hallgatást ígért. Most hallgatnia kell. Én el is hiszem neki.

Magyarország eddig hű szövetségese volt Németországnak. Magyarország már rég bevezette a hústalan napokat, hogy minél több húst szállíthasson a németnek, hírszolgálata is teljesen a németek szolgálatában áll. A szövetségesekkel alig tart fenn kereskedelmi kapcsolatokat. Csak erőpazarlás lenne, ha a németek megtámadnák Magyarországot. Magyarország Olaszország vontató kötelén csüng és amíg az olaszok a németek ellen nem fordulnak, addig Magyarország barátságára a németek nyugodtan számíthatnak. Természetesen más lesz a helyzet, ha a Duce felfedezi, hogy a szövetségesek az olasz nép egyedüli barátai. Ebben az esetben Magyarország rokonszenve is valószínűen csökkenni fog a némettel szemben.

Hány előfizetőt szereztél lapunknak?

Jugoszlávia helyzete az oroszokkal felvett kapcsolatokkal lényegesen tisztázódott. Ezek a kapcsolatok, több mint valószínű, erősen ki fognak mélyülni. Igaz ugyan, hogy a jelen pillanatban még nem tudjuk, mit végzett a kereskedelmi küldöttség Moszkvában, de amit eddig megtudtunk, az sok reményre ad okot. A küldöttséget mindenütt a legbarátságosabban fogadták. A Szovjetek a beográdi mintavásáron saját kiállítási pavillonjukkal fognak részt venni.

De eltekintve a kialakulóban levő orosz barátságtól, van még egy fontos körülmény, mely arra enged következtetni, hogy Jugoszláviának nincs mit tartania a németektől, és ez a Duna. A román és orosz olaj, no meg a többi fontos élelmezési és egyéb cikkek a Dunán úsznak a legnagyobb tömegben Németország felé. Ezt a vízi utat nem lehet kockára tenni.

Sokkal komolyabb veszélyt jelent a szövetségesek esetleges magatartása a Balkánnal szemben. A közelkeleti hadsereg közelsége nem éppen a legmegnyugtatóbb jelenség. A Blakán egyensúlyállapotát csak egy szövetséges részről jövő egyenes intervenció bolygathatja meg. Egyelőre azonban erre nincs kilátás. A háborús felek megtalálták azt a terepet, ahol fegyvereik erejét összemérhetik. A többi semleges ország területe tartalék harctérnek tekinthető. Csak a nyugatiak után kerülhet sor a többi semleges államra. Valószinűleg akkor is csak azért, hogy a már amúgy is legyűzöttnek megadják a kegyelemdöfést és azért, hogy az osztozkodásnál minden ragadozó ott legyen. Vonatkozik ez elsősorban a ma még nem háborúzó imperialista államokra. Mert ha mindenki el is felejti, mi nem felejtjük el, hogy a Földet ujból fel akarják osztani. *Révész Illés*

Világszemle

A 30.506 négyzetkilóméter területű Belgium Európa legisebb királysága. Az ország északi szélétől a déliig a nyugatitól a keletiig alig 300 kilóméter hosszú az út. Belgiumban nincsenek magas hegyek és egyéb akadályok, az ország egyik végétől a másikig autón 4 óra alatt el lehet érni. Nagyszerű aszfaltozott és keramit-kockákkal kirakott utak szelik keresztül-kasul a majdnem teljesen sík röldet. Csak a francia határon és Luxemburg felé vannak erdős dombok, melyek kissé megélénkítik az egyébként egyhangú vidék képét. De nemcsak az utak, hanem a vasutak hálózata is sűrű. Az ipar hatalmas fejlettsége folytán Belgiumnak van a legsűrűbb vasúthálózata a világon. Csak északi részén foglalkoznak földműveléssel lakósai, másutt teljesen ipa-

rosodott föld ez. Ipara főként a gyarmatok nyersanyagait dolgozza fel. Legnagyobb és legfontosabb gyarmata a középafrikai Kongo. Ennek területe 2 millió 336 ezer 892 négyzetkilométer. Lakósainak száma 13 millió 700 ezer. Másik gyarmata ugyancsak Afrikában: Ruanda-Urundi (mand. terület) 54 ezer 172 négyzetkilométer területtel és 3 millió 450 ezer lakóssal. Az anyaország lakosságának száma mindössze 8 millió 320 ezer. Igy is — az ország kis területét tekintve — Európa egyik legsűrűbben lakott országa.

A gyarmatok nyersanyagainak átdolgozása után a kész ipari termékeket Belgium a külföldnek adja el. Főleg Franciaországnak és Angliának. Behozatala leginkább élelmiszerekből áll, valamint egyes nyersanyagokból. Ezeket a cikkeket Angliából, Franciaországból, Németországból és Hollandiából szerzi be. Annak ellenére, hogy az ország külkereskedelmi mérlege passzív, a tőkebeözönlés nagyméretű. A belga iparmágnások és pénzarisztokraták a világ minden országában és minden jelentősebb iparágában képviselve vannak.

A lakosság nemzetiségileg két csoportra oszlik: az ország déli részében lakó és román eredetű vallonokra és az északi részben lakó, germán flamandokra. A két nemzetiségi csoport között heves harcok dúltak. Csak miután mindkét nemzetiség autonómiát kapott, csendesedtek el némileg ezek a harcok.

Belgiumnak 600 ezer főből álló katonasága van. Ehhez járulnak még a mintegy 500 ezer lelket számláló segédszolgálatra beosztott csapatok. Az országot Németország, Franciaország és Luxenburg felől erőd-öv védelmezi. Ez az erőd-rendszer azonban nem olyan sűrű és egységes, mint a francia Maginot-vonal. Legérzékenyebb pontja Belgiumnak a Hollandia felé eső határrésze. Ez ugyanis nincsen megerősítve, mivel a belgák nem gondolták, hogy innen is támadás érhetné őket. A németek éppen ezt a gyenge pontot használják most ki és Hollandián keresztültörve igyekeznek behatolni Belgiumba.

Hollandia földrajzi adatait már múlt számunkban ismertettük olvasóinkkal.

Luxemburgról csak annyit, hogy Európa legkisebb államainak egyike. A hercegség semlegességét a nagyhatalmak védik. Területe 2 ezer 587 négyzetkilométer, lakósainak száma alig 300 ezer ember. Katonasága egyáltalában nincsen.

Ennek a három államnak sorsa dől el napjainkban. Az ellenséges imperialista táborok ismét Európának ezt a részét avatták véres leszámolásuk szinhelyévé.

Azok, akik Európa esetét csak mint a kényszerű helyzet okozta kivételt tekintették, most véglog bizonyosságot szerezhetnek arról, hogy az ujabb imperialista háborúban a semlegesség csupán elavult fogalom, értéktelen szólam lesz, mihelyt a nagyhatalmaknak törekvése elé akadályt gördítenek. Semmiféle semlegesség, semmiféle garancia, semmiféle olyan nemzetközi meg-

állapodás nem jelent biztonságot, ha azt a nyugati imperialista hatalmak kötik meg.

Akárhányszor erősítgetik is az érdektelenségüket az egyes kis államokkal szemben, vagy akármennyire is igyekeznek ezek a kis államok becsületes eszközökkel megtartani semlegességüket és függetlenségüket, törekvésük mindaddig nem jár sikerrel, amíg olyan hatalom oltalma alá nem helyezik magukat, amely biztosíthatja nyugalmukat, érintetlenségüket. De melyik ma az a hatalom, amely mindezt megteheti, amely minden imperialista terjeszkedési vágytól, ragadozó hajlamtól mentes? Melyik táborban találják meg ezt a nagyhatalmat? A szövetségeseknél, vagy Németország oldalán? A gladiátorok bírkóznak egymással és ilyenkor a porond homokja gyűrődik, felszakad és a hangyák eltaposódnak. Ebben a vad birkózásban melyik kisállam biztos abban, hogy nem fognak rálépni? Hiába kapaszkodik bármelyiknek is lábujjába, egy ugrás, egy védekező mozdulat a küzdők részéről és máris a csizma alatt vonaglik.

Nagy tragédiája kezdődött meg most az emberiségnek. Egy olyan tragédia, amelyben a társadalmi törvények természeti parancsal kényszerítik és ellenállhatatlanul sodorják, a szerencsétlenek millióit. A haszonszerzés, a ragadozói vakság, a külön- és nagyobbhaszon csábító ereje, a társadalom elenyészően kis rétegének kapzsisága véres drámát teremtett. Olyan drámát, melyhez képest a dantei elképzelések csak erőtlen próbálgatások és az eddig legnagyobb történelmi megrázkódtatások csak apróbb epizódok voltak. Gyilkos gépek taposnak élő, vonagló emberi húson és a gondolkodásra teremtett agyvelők cafatokban rongyolódnak szét pokoli robbanószerek feszítésétől. Megint a betegek, inaszakadtak, nyomorékok s tébolyodottak világa lesz ez a világ.

Pedig meg lehetett volna akadályozni Ha a békeakarók tömegei nem maradnak meg a tiltakozásnál, hanem kemény összefogásban akaratuk társadalomalakító tettekben nyilvánul meg. Rengeteg vért és hiábavaló szenvedést takarítana meg ezzel az emberiség. Nem ez történt. Ismét a háborús fenevadak kerekedtek fölül és úgy látszik ismét át kell szenvednünk a legnagyobb borzalmakat, míg a felismerés kigyúl az emberekben.

A nemzetközi helyzet május 10-én egészen másképen alakult, mint ahogy azt az előző hetek eseményeiből következtetni lehetett. Az angol tengeri haderő összpontosítása a Földközi tenger keleti medencéjében azt a benyomást keltette az emberekben, hogy a háború legközelebbi színterülete Közelkelet, illetőleg Balkán lesz. Mindez azonban csak csel-lépés volt. A játékból nagyon is kilátszott a lóláb. Az imperializmus éhessége nem engedte, hogy titokban maradjanak szándékai. A rablóösztön megnyilvánulásának legjellemzőbb példája, mint osztozkodtak és veszekedtek előre a halálraitélt vagyona felett. Hollandia még érintetlen, független ország volt, még élt, amikor már marakodtak gyarmatain. Kié legyen? És ebben a legjobb barátok sem tudtak megegyezni.

Angliáé az első szó: a holland gyarmatok túlközel vannak indiai birtokaihoz, elsősorban is tehát neki van joga arra, hogy ezeket a gyarmatokat bekebelezze De japánnak életérdeke, hogy ne kerüljenek angol kezekbe, mert ezzel a mérleg nyelvét túlságosan a maguk javára billentik. Legjobb lesz, ha az ő tulajdonába mennek át a holland gyarmatok. Igenám, csakhogy az USA ebbe sohase menne bele. Így is kénytelen hatalmas flottáját állandóan készenlétben tartani, mert a ferdeszemű imperializmustól sohasem lehet biztonságban. Emellett neki csak igazán érdeke, hogy a japán erőket letörje, már amúgyis nagyon érzékenyen veszélyeztetik érdekeltségeit Kinában.

Most, hogy Németország betört Hollandiába és Belgiumba, egyszerre időszerűvé vált ez a kérdés. Az angol csapatok máris partra szálltak Holland-Nyugat-Indiában. Ezzel természetesen még nincs minden elintézve. A többi érdekelt fél még nem mondta ki az utolsó szót. Angolok szálltak partra egyébként Islandban is, Dánia birtokain. Az angol-északamerikai érdekek itt sem állnak teljesen összhangban. Grönland, mely az északamerikai partok mentén húzódik, az USA politikusai szerint magátólértetődően Amerikához tartozik. A nagy ragadozók tehát kiragadták kisebb társaik szájából a koncot. Az egyik fél az anyaországokat üti agyon, a másik pedig a gyarmatokra teszi rá a kezét. Mindenesetre a gyarmati kérdés még távolról sincs elintézve. Különösen a holland gyarmatok kérdése. Mindez csak a kezdet kezdete. Anglia pár nappal ezelőtt ravaszul engedékeny lett Japánnal szemben a kínai ügyeket illetőleg. Megállapodás jött létre közöttük a tiencsini kinai ezüst kiadásáról, a japán protektorátus alatt álló Vang-Csing-Vej kormány elismeréséről, az angolok szabad bejárást engedélyeztek a japán rendőrségnek és hatóságoknak az angol-francia engedményes területekre stb. Előre le akarták kötelezni maguknak Japánt, nehogy később komolyabb lépésekre szánja magát, ha a nagyobb zsákmányt elorozzák az orra elől. Japán azonban úgylátszik nem hagyja magát félrevezetni. A japán lapok mind hangosabban követelik „jogos" részüket a hollandiai gyarmatokból. De Roosevelt sincs éppen a legjobb hangulatban. A problémák egyre zavarosabb viszonyokat teremtenek. A különböző érdekek annyira keresztezik egymást, hogy tiszta állásfoglalásra képtelen az ember. Venezuelának angol ellenőrzés alá jutása sem egyezik éppen százszázalékig a Monroe-elvvel. Anglia pedig, szegény, nem tehet róla, hogy túl kell tennie magát egyes nemzetközi megállapodásokon, nagyon nagy szüksége van mostanában petróleumra. Venezuelában pedig ugyancsak értékes és gazdag petróleumforrások vannak.

Island megszállását még csak meg lehet magyarázni azzal, hogy London féltette ezt a szigetet a németektől. Elég közel fekszik Európa partjaihoz és a németek esetleg megszállhatják. De Holland-Indiát nem fenyegeti a német invázió veszélye. Kitől kell megőrizni ezeket a gyarmatokat? Az ellenség, a német messze van, még az olaszok sem merészkednek el eddig. A többi

nagyhatalommal csak jóviszonyban áll a Brit Birodalom? Vagy mégsem? Úgylátszik mégiscsak van valami igazság abban, hogy az imperializmus nem ismer barátokat, ha érdekeiről van szó és semmiféle szövetség sem örökérvényű és szilárd alapokon nyugvó, ha ujabb zsákmányra van kilátás. Különösen akkor, ha erre a zsákmányra egyenlő eséllyel vadászhatnak a különböző nagyhatalmak.

Az angol hivatalos jelentés azzal indokolja Holland-Nyugat-India megszállását, hogy a szövetséges csapatoknak biztosítaniok kell az ottani petroleumfeldolgozó telepek folyamatos működését. A japán lapok nagyon erélyesen tiltakoznak az ellen, hogy Holland-Keletindiában is megvessék lábukat a szövetséges csapatok. Szerintük ez a csendeóceáni status quo felborulását vonná maga után, amit Japán minden erejével meg fog akadályozni. Japán nem fogja tűrni, hogy a holland gyármatok minden gazdagságát a háború céljaira aknázzák ki. Még nem támasztanak tehát egyenesen igényt a holland gyarmatokra, de Északamerika máris fenyegetően mutogatja az öklét Japán felé, igaz, hogy ez egyúttal Angliának is szól. Az USA külügyi államtitkára tegnap nyilatkozott éppen nem valami barátságos hangon a holland gyarmatok ügyében. A lapok ezt a nyilatkozatot utolsó figyelmeztetésnek veszik és úgy vélik, hogy az USA határozottabb lépésekre kész, ha a gazdag gyarmatokat valamely idegen nagyhatalom el akarná kaparintani.

Nem olyan eszményi a harmónia tehát a szövetségesek és az eddig még nem háborúzó nagyhatalmak között. Különösen, ha a fentiekhez hozzávesszük Olaszország különérdekeit a Közelkeleten és a Földközi tenger medencéjében.

De lehetséges, hogy nem angol, hanem német-olasz manőver volt az angol flotta földközitengeri összpontosítása. Nincs kizárva, hogy hogy csak el akarták terelni a szövetségesek figyelmét másfelé. Akárhogyan áll is a dolog, intő jel kell, hogy legyen ez a délkeleteurópai államoknak. Ha egyelőre nincs is kilátás a háború kiterjesztésére a mi vidékünkre, soha sincs kizárva annak lehetősége, hogy egyszer mifelénk is megszólalnak az ágyúk. A balkáni államoknak ki kell használniok a most kapott időnyereséget. Meg kell erősíteniök biztonságukat, ki kell építeniök szövetségi rendszerüket és egy olyan blokkot kell létrehozniok, amely ellent tud állni mindenféle imperialista erőszakoskodásnak. Mert lehetséges az ily erős blokk kiépítése. A Szovjetúnióval most folyó tárgyalások mindenesetre jogos reményt ébresztenek mindenkiben, hogy egy ehhez hasonló szövetségi rendszer már kialakulóban van.

Ha a Fekete tenger nyugati partján fekvő országokkal együtt Jugoszlávia is olyan védelmi szövetség kialakulásán dolgozna, mint amilyennel a balti államok rendelkeznek, akkor a Balkán vagy legalább is a szövetségben résztvevő országok helyzete biztosítva lenne.

Úgy látszik a norvég hadszintér másodrendű szerepet kapott. Svédország felől elvonultak a viharfellegek. A Szovjetúnió közbelépése megmentette Svédország helyzetét. A nyugatiaknak ez alkalommal sem sikerült háborúba vonniok Svédországot. Saját erőiket féltve, nem hajlandók nagyobb áldozatokat hozni a norvégekért és „szégyen a futás, de hasznos" elvet követve nagysietve elhagyták Norvégiát. Chamberlain beismerte az alsóházban: „Anglia sokat veszített tekintélyéből, a norvégiai visszavonulás miatt." A német sikerek, illetőleg a sorozatos angol kudarcok végre kormányváltozást idéztek elő Angliában. Chamberlain lemondott. Nagy bánatára az egyes vieclapoknak. Az esernyő-konjunktura véget ért. Az uj kormány élén Churchill áll. A kormányt koncentrációs kormánynak lehet nevezni, amelyben részt vesznek a legnagyobb angol pártok: a konzervatívok, liberálisok és a munkáspárt, amely Attlee-vel az élén vonult be a kabinetbe. Az angol munkáspárt mindenesetre nagyon veszélyes játékba kezdett. Magára vállalta a háború vezetésével járó felelősséget. Az angol munkásság nagyrésze — amint az a nemrég lezajlott sorozatos tüntetések során kitűnt — háborúellenes. Most vezérei háborús kormányban vesznek részt és ez azt jelenti, hogy megegyeznek a City imperialista politikájával, az öldöklésssel és pusztításokkal, amik a munkásosztálynak csak még nagyobb nyomort, elesettséget hoznak. A szociáldemokrata és az u. n. revizionista munkásvezérek a világháború idején már elkövették ezt a merényletet a munkásosztállyal szemben. Tért is vesztettek mindenütt a világon. A tömegek kiábrándultak belőlük, elfordultak tőlük és ahol még tarthatják pozíciójukat, ott csak a nagytőke támogatásával tehetik ezt meg. Így vol ez eddig főfészkökben, az északi államokban, ahol a Tannerek és Mannerheimek útjai közösek voltak és a nagy rabtartó, gyarmatbirodalommal rendelkező nyugati államokban. Az új világháborúban ismét az áruló szégyenteljes szerepét vállalják magukra. Ha ez a háború véget vet az imperializmusnak, akkor ezek a „munkásvezérek" is együtt tűnnek el imperialista szövetségeseikkel.

Szubotica, 1940 május 13. *Szántó Árpád*

Figyelő

Svédország világgazdasági jelentősége

Nemcsak nálunk, de más országokban is azelőtt keveset beszéltek Svédországról. Ha valaki valamit hallott róla, legföljebb azt tudta, hogy Svédország valamikor, a reformáció idején, a vallásháborúkba keveredett, véres harcokat vívott Oroszországgal, később pedig minden elcsendesedett északon és Svédország is a többi jelentéktelen állam közé süllvedt. Csak itt-ott, különösen az irodalom terén találkozunk még Svédországgal. Igaz tudtuk még azt is, hogy északon vadásszák a bálnát, hogy ott sok fa terem, valamit hallottunk a vaskitermelésről is, meg azt, hogy a lakosság rendkivül erkölcsös és be-

csületes. Valahogy így tanultuk az iskolában. Alaposabb ismereteink nem is lehettek erről az országról. Nagyon messze esik tőlünk és túlságosan kicsiny és gyenge ahhoz, hogy valamit is jelentsen a nemzetközi politikai versengésben, különösen pedig katonai téren. Sohasem kísérelte meg, hogy erőszakosan megszálljon egy idegen államot, nem terjesztett semmiféle fajtéoriát, nem hirdette, hogy a svéd faj magasabbrendű a többinél, nem akart beleszólni más államok belső ügyeibe, nem mondott fel semmiféle nagyjelentőségű nemzetközi szerződést és nem is szegte meg adott szavát. Igy tehát nem is csoda, ha nem tudunk róla bővebbet.

Csak most, hogy újból megindult a véres világmészárlás, most hallunk és tudunk meg egyet-mást Svédországról. Most már tudjuk, hogy ez a távoli ország az év hat hónapjában hóval és jéggel van borítva, amit jó tudni, mert közgazdasági szempontból nagy jelentőséggel bír. Különösen a vasútközlekedés szempontjából. Mert Svédországban hatalmas vasérctelepek vannak. Hozzátehetjük: vasérce a világ legjobb és legtisztább vasát adja. Úgy tartják, hogy egyedül a kirunai telepek több, mint egymilliárd tonna ércet tartalmaznak, ami felolvasztva 60—70% tiszta vasat jelent. Ha tekintetbe vesszük, hogy más vasbányák ércéből mindössze 40% tiszta vasat lehet nyerni és hogy a világ összes vasbányái átlagosan 45% vasat adnak, akkor a 40 és 70% közötti különbség olyan szembeszökő, hogy nem is kell hozzá bővebb magyarázat.

A legfontosabb vasérctelepek Göl livareban és Kirunában vannak, mindjárt ezek után következnek a lappföldi telepek, melyeknek központját a Malmberg (Vashegy) képezi. Ezeknek a telepeknek az az előnyük, hogy a föld színén vannak. Az ércet csak lefejtik és máris rakhatják a villamos vasútra, mely a bányán keresztülvonulva viszi az ércet föl, a sarki régiók felé.

Ezenkívül Skelleftea környékén kénes ásványok találhatók, többnyire piritek formájában. Ezek az ásványok felolvasztva rezet, cinket, ólmot, sőt ezüstöt és aranyat is adnak. Azt állítják, hogy Boliden a leggazdagabb európai aranylelőhely. Évente 7.5 tonna sárga fémet ad, 20 tonna ezüstöt, 6 tonna rezet és egy kevés ként és arzént.

Érthető, hogy Svédországban a kohóipar is erősen kifejlődött. Annak ellenére, hogy vasércben szegényebb, mint a lappföldi lelőhelyek, Bergenlagenban van a kohóipar központja. Ennek az a magyarázata, hogy ezen a környéken található a legtisztább érc, amiből a világ legtisztább acéla készül. Évszázadon keresztül első helyen állt a svéd kohóipar, amit leginkább kitűnő nyersanyagának köszönhet. Csak a múlt évszázad közepe táján, amikor más országokban is kifejlődött a kohóipar és a vas előállítására a kokszot kezdték használni, szorult háttérbe ez a svéd iparág. A svéd kohók nem birták tovább a versenyt, mivel nem rendelkeztek koksszal, melynek segítségével a külországok nagy mennyiségben és olcsóbban állították elő a vasat, ha mindjárt gyengébb minőségben is, mint a svédek. Ezért nekik is át kellett térni a minőség-termelésről a mennyiség-termelésre. Igy, valahogy meg tudták őrizni helyzetüket a világgazdaságban. Nagy segítségükre volt ebben kimeríthetetlen vasérckészletük és fagazdagságuk, mert bebizonyosodott, hogy a magaskemencékben sokkal előnyösebben hat az olvasztásnál a fa és a fa-gáz, mint a koksz. Különösen a tiszta acél előállításánál, valamint a fél-acél és szerszámacél gyártásánál.

A háborús bonyodalmak folytán természetesen versengés keletkezett a svéd készletek biztosítása körül, mivel ez döntő jelentőséggel birhat a háború kimenetelére.

Különösen Németország volt azon, hogy ezt a nyersanyagbázist megtarthassa magának. A német vasipar békeidőben évente 36 millió tonna vasércet emészt fel. Az országban működő vasbányák

mindössze 11 millió tonna másodrendű vasat termelnek. Ausztria elfoglalásával ez most még évi 2 és fél millió tonna jóminőségű vassal szaporodott, de így is mindössze egy harmadát fedezheti csak szükségletének. Ezért a többit külföldről volt kénytelen behozni.

Svédországból 8.9 millió tonnát, Norvégiából 1.8 millió tonnát, Angliából és Franciaországból 7.5 millió tonnát, a tengerentúli államokból 4.3 millió tonnát, összesen 22.5 millió tonnát. Ezek a vasércek több nyire jóminőségűek és a hazaival keverve hasznosan alkalmazhatók.

Érthető, hogy háborús időben Németországnak sokkal több ásványi termékre van szüksége, mint békében és ha a szövetségeseknek sikerül elvágniok Németországot Svédországtól és Norvégiától, a németek ugyancsak megsínylenék ezt az ellenséges sikert, mivel Angliából, Franciaországból és a tengerentúli államokból behozott vasércmennyiséget már a háború kezdetén elvesztették. Ez pedig a fentiek szerint majdnem 12 millió tonnát tesz ki, vagyis a békebeli termelésben felhasznált vasmennyiségnek egy harmadát. Nem maradna más hátra, minthogy saját bányáikból fedezzék szükségleteiket, valamint Olaszországból és a környező államokból. Ez pedig nagyon kevés és semmiképen sem fedezné Németország szükségleteit még békés időben sem, hát még háborúban!

Oroszországra szintén nem számíthat, mivel a Szovjetnek magának is szüksége van vastermelésére és mindössze félmillió tonna vasércet szállít külföldre.

Mindezeket összevetve, érthető, hogy Németország minden áldozatra kész, csakhogy a skandináv nyersanyagokat a maga számára biztosítsa.

T. G.

A Balkán államok külkereskedelme

„A Balkán-államok gazdasági életében néhány év óta lényeges eltolódások állottak be. Ezeket a változásokat elsősorban Ausztriának, Csehszlovákiának és Lengyelország egy részének Németország által történt megszállása idézte elő.

Ami mindenek előtt Bulgáriát illeti, ennek Németországgal folytatott külkereskedelme, mely korábban is erőteljesen alakult, a háború első két hónapjában további 20—45 százalékkal emelkedett. De jelentős növekedés mutatkozik Bulgáriának Olaszország felé folytatott külkereskedelmében Magyarország irányában is. Viszont ezek arányában fejlődött vissza Bulgária kereskedelmi forgalma Nagybritanniával, Franciaországgal, Egyiptommal, valamint az északi államokkal.

Másképp alakult a helyzet Görögországban és Törökországban. Görögország hosszú tengerparttal és óriási kereskedelmi flottával rendelkezik. Ez a flotta csak az angol-francia hadiflotta égisze alatt tudja üzleteit biztonságban lebonyolítani. Érthető Görögország függő helyzete e két nagy hatalommal szemben. Albániának Olaszország által történt megszállása lényegesen változtat ezen a helyzeten, a nyugati hatalmakkal folytatott kereskedelem rovására.

Törökország világgazdasági jelentősége a Dardanellák és Boszporus révén általánosan ismert. Törökország nagy mennyiségű gyapotot szállít Romániának (évi 600 millió lej). Ez a gyapot behozatal 1936-tól 1939-ig a tizenkétszeresére emelkedett (50 millió lejről 600 millió lejre).

Jugoszláviának a nyugati hatalmakkal lebonyolított külkereskedelmi forgalma állandóan visszaesőben. Egészen másféle fejlődést vett azonban az ország albániai kereskedelme, mely Albánia felé 1934-ben 9.3, 1938-ban 31.7 millió dinár. Albániának Olaszország által történt megszállása után, mint az olasz-jugoszláv kereskedelmi forgalom kibővülése jön számításba. Az új háború lényeges eltolódásokat idézett elő Jugoszlávia

egyéb irányú külkereskedelmében is. Legfontosabb kiviteli állama Németország maradt. Második legfontosabb tényező Jugoszlávia külkereskedelmében Olaszország. Jugoszlávia Magyarországgal lebonyolított behozatala és kivitele a háború kitörése óta hasonlókép emelkedik. Végeredményben Jugoszlávia gazdasági életének egyik legfontosabb tényezője a Németországgal folytatott külkereskedelem, amely körülbelül két és fél milliárd dinár behozatalával és körülbelül ugyanannyi kivitelével Jugoszlávia külforgalmának döntő része.

Románia külkereskedelme szempontjából is nagy jelentőséget nyertek a németországi határeltolódások. A romániai kivitel mintegy harmadrésze jelenleg Németország és csatolt részei felé irányul s ez az arányszám a legutóbbi olajmegállapodással még lényegesen növekszik.

Mindezeknek a kereskedelmi kapcsolatoknak az ismerete, mivel ezek mint tudjuk a politikai barátságoknak és ellentéteknek jelentős tényezői, könnyebbé teszi annak megállapítását, hogy Németország és Olaszország milyen kilátásokkal rendelkeznek a Balkánon.

A nyugati hatalmak által tervezett esetleges támadás Törökországon keresztül Németország ellen ma már nem olyan könnyen kivihető feladat, annál is kevésbé, mert Oroszország stratégiai problémáinak megoldásához Németország legalább is semlegességet tanúsít. A Bulgár-orosz kapcsolatok bensőséges volta közvetve elősegíti ezt. Nem lehetetlen, hogy Bulgária azért látott hozzá elég jelentős dunai kereskedelmi flottájának kiépítéséhez, mert kilátása van arra, hogy ez a flotta az orosz-német anyagszállítások folytán hathatós foglalkoztatást nyerhet. Érthető így, hogy a szóbanforgó területek békéje nem kívánatos állapot azokra a hatalmakra nézve, amelyeknek az ellensége a Balkánról fedezi háborús szükségletei jórészét.

Lényegesen megváltozott azonban a Balkán-államok külkereskedelmi helyzéte Bulgáriának és most legújabban Jugoszláviának a Szovjet Unióval megkötött gazasági és kereskedelmi szerződése révén. Amig ezen államok eddigi fogyasztói diktátumszerűen hozták be csereárúikat kivitelük fedezésére, addig a Szovjet Unió a megkötött gazdasági szerződésben azt is meghatározta, hogy az igényelt árúk csereértékeképpen milyen szükséges nyers, vagy mezőgazdasági termékeket ajánl fel. Éppen ezért, ahogy azt a bulgár kereskedelemügyi miniszter a bulgár-szovjet kereskedelmi szerződésről szólva ki is hangsulyozta ez a szerződés Bulgária gazdasági helyzetében nagy fellendülést jelent, amit bizonyára Jugoszlávia gazdasági életében is eredményezni fog. Viszont politikai szempontból biztonságot jelent a Szovjettel való szerződéses viszony, mert jelenleg egyik hadviselő államnak sem érdeke a Szovjet Unóval közvetlen konfliktusba kerülni.

E. M. Sz.

A kinai nép szabadságharca

Ki volt a kínai nemzeti öntudat felébresztője s milyen elvek mozgatták a kinai felszabadulási hartársadalmi harcok szolgálatára." Ezen szavakkal kezdi Szun-Yat-Szen, a kinai nemzeti forradalmi pártra hagyott végrendeletét, melyet ő alapitott.

Szun-Yat-Szen élete nagyon nehéz volt. Negyedszázadig harcolt szünet nélkül a mandzsuriai uralkodóház és az idegen hatalmi törekvések ellen; s bizakodott egy sikeres katonai államcsinyben.

Az egyesült politikai csoportok is támogatták, azonban jó ideig a katonai párttagok és a nagyiparosok szövetségében látta a kivezető utat és ezért többször elbukott. Élete végén, a háború utáni társadalmi mozgalmak hatása alatt megértette, hogy a nemzeti forradalom

sikere szorosan összefügg a munkás és parasztttömegek mozgalmával.

Szun-Yat-Szen ismerve országa gyengeségét és nemzeti összetételét, az európai országok szinvonalára akarta hazáját emelni. Hosszas és fájdalmas tapasztalat után fogalmazta meg három főbb alapelvét: nemzeti összefogás, népi törvényhozás és a társadalmi viszonyok megjavitása. Erős akarattal látott hozzá, hogy megteremtse a háboru és imperialistaellenes légkört.

„Drága Elvtársaim", — irja politikai végrendeletében — „betegségtől lesujtva fekszem, felőletek és hazám sorsa felől gondolkozom. Ti vezetitek a küzdelmet az imperializmus áldozatainak felszabaditása érdekében s a társadalmi bajok legyőzéséért, mint a rabszolgaság, a háboru és a társadalmi igazságtalanság. Halálom után olyan pártot hagyok rátok, amely remélem állandóan össze lesz veletek kötve, a Kina felszabaditásáért folyó történelmi küzdelemben s kapcsolata lesz más, az imperializmus által elnyomott országokkal is. Ha akaratomtól függetlenül kényszerülve leszek hivatásomat betöltetlenül hagyni, megbizom ezzel azokat, akik igazi örököseimmé válva hűségesen kitartanak a párt alapelvei mellett. Utolsó szavam a párt részére, hogy legyen állandóan hű feladatához, egészen Kina teljes és végleges felszabadításáig. Bucsut véve tőletek kedves Barátaim, remélem eljön az idő, midőn a mi országunk is karöltve halad minden nép szabadságáért való törekvéseivel egészen a végső győzelemig,

Baráti szeretettel:
Szun-Yat-Szen"

Kiindulva a régi Kina demokratikus felépítéséből, Szun-Yat-Szen átfogóbb demokratikus alapelvre jött rá, amelyet ilyenformán határozott meg: „Azok lesznek a kiválasztottak, akik legtöbbet szenvednek". Szun-Yat-Szen bátor ujitó volt. A küzdelmet, mely sokszor hozott számára kételyeket soha nem hagyta el. Kevéssel halála előtt a következő nyilatkozatot adta a Koumintang-párt tagjainak és különösen a falusi dolgozóknak. „Arra a következtetésre jutottam, hogy akciónk sikere érdekében okvetlen szükséges, hogy minden paraszt saját földjét dolgozza meg" (1924 aug. 20).

Szun-Yat-Szen programja nem halott dogma, hanem élő valóság, mely nap nap után mindinkább fejlődik.

A Szut-Yat Szen elveinek alapján a kinai 1925—27-es forradalom alatt e nép történelmében először alkot egységes nemzeti frontot. Végrendeletében Szun-Yat-Szen a dolgozó tömegek akcióinak erősítését, a Szovjet Unióval való szövetséget, s társadalmi hivatásának folytatását hagyta örököseire.

A japán imperializmus régi ügynöke Van-Csin-Vei a nankingi bábkormány feje urai rendeletére most szintén Szun-Yat-Szenre hivatkozik, de annak minden elvét meghamisítja. Van-Csin-Vei szét akarja forgácsolni a kinai nép egységét s meg akarja őket mindenképpen győzni, hogy békét hössenek a japán hódítókkal. Ezzel szemben Szun-Yat-Szen elveit ma a Csang-Kai-Sek vezetése alatt álló Kina követi, amely a végsőkig ellenáll a hódítóknak és mint a napi sajtóból is értesülhetünk, egyik győzelmét a másik után vívja, az egész kinai nép támogatásával.

A legutóbbi időben a politikai néptanács előtt beszélve Csang-Kai-Sek rátért kina politikai és gazdasági helyzetére. Kihangsulyozva a tényt, hogy a japán katonai akciók a különböző frontokon sikertelenek. Megállapitotta hogy a japánok utolsó hat hónapi vesztesége 230.000 halott és sebesült. Kina katonai ereje ezen idő alatt csak növekedett, ugy minőség, mint mennyiség szempontjából.

A mostani sikerek Sukynan tartományban azt bizonyitják, hogy a kinaiak képesek a japánok által megerősitett városokat is visszafoglalni. Az ország gazdasági viszonyai nagyarányu fejlődést mutatnak, a kormány a parasztság élet-

körülményein is sokat javitott.

Kihansulyozta ezután a Szovjetunióval való együttműködést a Távolkeleti béke fenntartása érdekében. Japán erőfeszítései, hogy a nyugati demokráciákat Oroszor- az amerikai politika élénkebbé vált a Távolkeleten. A komoly belső nehézségeken kivül, melyekkel meg kell küzdenie, Japán külpolitikailag is el van szigetelve.

E. M. Sz.

A Szovjet-Unio csatornaépitései

Szovjetoroszország nagy tevékenységet fejt ki uthálózatának, főleg csatornáinak kiépitésében.

Nemrég fejezték be a 270 kilométer hosszu, ugynevezett Nagy Fergana csatorna épitését Üzbekistan tanácsköztársaságban. Ennek a csatornának tisztán gazdasági jelentősége van. A közlekedésen kivül a Fergan-szteppe öntözésére is szolgál, hogy ott gyapotot lehessen majd termelni.

A Fergana-csatorna a nagy programnak azonban csak kis része. Sokkal nagyobb figyelmet szenteltek Szovjetoroszországban a sztratégiai vízihálózat kiépítésének, amely valóban igen nagyszabásu munka és részben már el is készült.

A csatornáknak Szovjetoroszországban nagy jelentőségük van. Az óriási kiterjedésü birodalomnak van ugyanis a legnagyobbszabásu tengeralattjáró flottája. Ezeket és más könnyű egységeket a szigorú tél kivételével, midőn a csatornák befagynak, a mesterséges vízi úton tolhatják át egyik tengerből a másikba.

A legfontosabb a Leningrád—szorokai víziút. A Ladoga és Onyega tavak, a Szvir folyó, kihasználásával, a Sztalin csatornán át a kisebb hadihajók minden nehézség nélkül érhetik el Poljárnoje hadikikötőjét és a Fehértenger mindég jégmentes részét. A csatorna 227 kilométer hoszú, 9 zsilipje van.

Az előbb emlitett víziút befejezte után 1937-ben a 127 kilométer hosszú és 4.5 méter mély Volga—Moszkva csatornát adták át a forgalomnak, Moszkva ezáltal a Kaspi tengerrel, a Mariszki-csatorna által pedig a Keleti és Fehér tengerrel közvetlen összeköttetésbe került. Kilenc kilométer hosszú hatalmas töltés segítségével a Volga forrásainak vizét felfogták és az úgynevezett Moszkvai tenger 327 négyzet kilométernyi duzzasztójába gyűjtötték. Tizenegy zsilipen keresztül vezetik a vizet az Okán át a Volgába.

Az Azovi tengerbe ömlő Don-t a Kaspi tengerrel — és a Volga révén Moszkvával — összekötő Manics-csatornát most ásák a munkások ezrei. Rövidesen pedig megkezdik annak a csatornának az épitését is, mely Moszkvától az Okán át a Gyesznába vezet. A Gyeszna a Dnyeperbe, a Dnyeper viszont a Fekete tengerbe torkol, ami tehát a Moszkva—Odessza víziút megvalósitását jelenti.

Szovjetoroszország nagyszabásúan tervezett csatornahálózatát óhajtja minél előbb elvégeztetni, hogy vasúti hálózatát kiegészítse. Ahol folyók, víziutak nem állanak rendelkezésre, ott a legutóbbi időben széles, jó alépítményű utak épitésébe kezdett, hogy gazdag benzinkészletét a motorosítás által gyümölcsöztesse.

E. M. Sz.

Könyvszemle

Szeretek. (Alexander Avdejenko regénye, Práger kiadás).

Szürkén, csendesen kezdődik ez a regény. Sötét orosz, századeleji barakélet egy bánya-városka bérkaszárnyáiban. Verejtékezés a szénbányában. Nikánort, az öreg parasztot fiával együtt bányamunkára hajtotta eladósodott kis földje és a szárazság. Lelkendezve dolgozik, hogy pénzt gyüjthessen és rendbehozhassa kis gazdaságát. Adó, szárazság, falusi féljobbágy-

ság kihúzzák a földet az otthonmaradt asszonyok, Nikánor felesége és menye alól és azok gyerekestől beköltöznek a bányatelep tömeglakásába. Nikánor roppant erőfeszítéssel, élete veszélyeztetésével hajszolja magát, hogy minél több szénrakományt küldhessen fel napvilágra. Fia, Oszip már nem bírja úgy az őrült hajszát és unja is. A munkavezetőt megvendégeli és lepénzeli, hogy szakmát tanulhasson a bányatelep vaskohóinál. Öntő szeretne lenni. Többet is keresne és érzi, hogy többé már úgysem térhetnek vissza a földhöz, Nikánor kis házhelyet könyörög ki a sváb bányaigazgatótól. A bánya-városka egyetlen beépítetlen helyén, a szenny-lehordó árok mentén, a „büdös árok"-ban, ahol az összes civil és üzemi szenny lefolyik, építi fel Nikánor kicsiny házát, a kövecses, rossz talajon. A szörnyű napi robot után vályokot vernek és tetőt ácsolnak. Nikánor és Oszip erejük végső megfeszítésével felépítik az igénytelen házacskát, a vén kuruzsló asszony, városvégi zsivány-kocsmák és tolvajok búvóhelyén kívül. Az első nyomorfészek, ami mellett épül később a többi hasonló. Nikánor a rettenthetetlen bányász és rekord-termelő megőrül a végzetes tempóban, feleségét fojtogatja, összeveri családját és az utcai árúsokat. Bolondok házába csukják. Kiszabadulása után csendes őrültként tengődik fia nyakán, ágyban kínlódva haláláig.

Oszip is éli a munkások alkoholörömös életét. Néha sztrájkolnak. Legnagyobb fia, Kuzma is inasnak áll be a telepen. Mint fiatal munkás, Kuzma elveszti fél karját a munkában. De tanul és szervez, együtt dolgozik apja derék munkástársával, a fogatlan Garbusz-szal. Házkutatások. Oszip elűzi a háztól félkarú elégedetlen fiát. Oszip már nem mer sztrájkolni. Csak inni mer. Fél a kozákoktól. Felesége is iszik. Mindketten az alkohol áldozataként pusztulnak el. Lányukat a prostitució nyeli el.

Háború. Forradalom. A kozákok lándzsái leterítik Oszip félkarú fiát, Kuzmát, aki a felkelő munkásokat vezeti. Oszip árva gyermekei éheznek, tolvajkodnak és a kunyhó kis orosz kemencéjének hamujában alszanak. Csak egy kabátjuk van, (apjuké) abban surranak ki lopni sorrendben. A flekktifusz és az éhség a kemence hamujában is utóléri a gyerekeket.

Kocsira rakják a holtakat és kihordják a városkából. Oszip egyik gyereke, Alexander még él a hullarakásban. Elszökik s a tolvajok, csavargók bandájába keveredik. A „hajléktalanok" végtelen hordájába. Csavargásában egy — a lengyelek ellen harcoló — páncélvonatra kerül, a mozdonyvezető mellé szenet lapátolni. Egy darabig ittragad. De a bőrkabátos szigorú parancsnok, Garbusz, a fogatlan munkás, apjának egykori munkástársa félreértésből kifolyólag eltávolítja. Betörő-specialista lesz Alexander. Előbb mint egy „vállalkozó" „segédje", később önállósítani igyekszik magát. A zsákmányért összevesznek, kést rántanak és a segéd késével a hátában, a mester lefordul a robogó vonat tetejéről. De Alexander is vérzik. Eszméletlenül egy intézetbe kerül. A hajléktalanok és fiatal bűnözők javítóintézetbe. (Út az életbe). Itt kényszer, korbács és vasfegyelem nélkül, példaadással és a megbecsült, megfizetett munka változtató erejével nevelik a fiatal bűnözőket. A kapu nyitva áll: elmehetnek. De a bajtársiság, a vezetők jóságos, komoly szeme, a kivirágzó szocialista kultúra új embereket farag a minden eddigi társadalomban menthetetlenekből. Vasesztergályosok és mozdonyvezetők nőnek itt a szocialista építés számára. Hatalmas készülődés ez, legyőzni a mérhetetlen ország mérhetetlen elmaradottságát.

Alexander Avdejenko is mozdonyra kerül és száguldó iramban megalapozzák a győztes tervek új társadalmát. A munkatapasztalatok megszerzése, a földből kinőtt új városok rendezése gyönyörű gyorsasággal érik valósággá. A lángoló öntött-vas szállítása, csatornák és

erőműtelepek építése között előcsillan egy már jobb társadalom lányának szőke haja. A szörnyű sorsú egykori bányász, Nikánor, unokája, Alexander meglátogatja szülővárosát. A „büdös árokba" a közeli folyót átvezették és most ragyogó víz csillámlik az emeletes bányász-pavillonok mellett. Ahol a vajákos asszony lakott, most a tudomány-egyetem márványfala ragyog. A kocsma és a bányászházikók helyén muzeum, ahol a régi élet minden bűnéről meggyőződhet az érdeklődő. Alexander bemegy a muzeumba. Nikánornak, az első bányászházikó építőjének kunyhója, sértetlen áll a muzeum belsejében. A kunyhóban ágy. Rajta felírás: „Ebben az ágyban feküdt őrülten és megnyomorodva a munkától Nikánor, a legjobb bányász." Az asztalon felírás: „Ezen az asztalon sohse volt tej és még kenyér is kevés jutott rá". Egypár agyonviselt cipő az asztalon: „A család egyetlen pár cipője". — magyarázza a felírás. A kunyhó sarkában a kicsiny orosz kemence: „Ebben a kemencében aludtak és haltak meg Nikánor unokái".

A falon elmosódott ujságkép, alatta hosszabb szöveg, csak a végére pillant Alexander: „ . . . akit betörő és tolvaj cimborái valahol biztosan lekéseltek". Ez ő! Ez Alexander Avdejenko! Szeretne husángot ragadni és szétverni a mult ocsmány jelképeit. Kirohan a levegőre.

Minden szabad napon kirándul Alexander szőke szerelmével a tóhoz, ahol ragyogó üdülőben pihennek le éjszakára és ahol egyik nap szédülten szaladgál Alexander a boldogságtól: apa lesz! Szeretné a rádióhangszórókat elhallgattatni. Könyörög a kutyáknak, hogy hallgassák meg. Rohan az aranyfogú, jó Grabusz mérnökhöz, apja egykori munkástársához: apa lesz!

— Értem fiam, értem. De most eredj aludni.

Az ötéves tervek építő öröme ropogtatja roppant csontjait a szilaj iramú fiatalos könyv második felében. Nevessek? Kacagjak? — Kibuggyanó könnyem a bajszomra cseppen . . . nem tudok erről a könyvről kritikát írni. Mit lehetne még itt mondani? Mikor Avdejenko mozdonyvezető esti kurzusokon irodalmárrá képezve, világos látással az éles színek között, az anyaggal dolgozó ember formáló készségével, a gépész biztonságával kormányozza életének történetét regénnyé, egy rajongó szép szerelem gyermeket váró örömének állomásán.

Laták István

Krónika

A Pamír-fensikon, 4000 méter magasságban először lesz az idén paradicsom, uborka és más főzelékféle szüretje. Mindezt egy mezőgazdasági állomás, mely már évek óta dolgozik ezen a vidéken, termelte, bizonyitékául annak, hogy ilyen magasságban is lehet mezőgazdasággal, kertészettel foglalkozni. Az ott élő nomád törzsek ettől a mezőgazdasági állomástól árpavetőmagot kaptak és úgylátszik, nemsokára a világ legmagasabb fensikján is hullámzó gabonatáblák fogadják majd a kiváncsi turistákat.

Az amerikai lapok nemrégiben közölték, hogy az USA évente 25 ezer repülőgépet képes előállítani. Egyes kimutatások szerint az amerikai fegyverkivitel ez év első három hónapjában 610 és fél millió dollár értéket tett ki. A kivitel a mostani kilátások szerint tetemesen növekedni fog.

A Fővárosi Statisztikai Hivatal jelentése szerint 1939-ben Budapesten 2015-tel kevesebb lakás épült, mint az előző esztendőben. 1939 végén mindössze 2212 üres lakás volt Budapesten. Beszámol a jeletés arról is, hogy az elmult évben összesen 2344 árverést tartottak 5.5 millió pengő tartozás behajtására, de az árveréseken mindössze 107 ezer pengő folyt be.

IDEGEN SZAVAK MAGYARÁZATA:

Anakronizmus = korszerűtlenség
aureola = dicsfény
autokrácia = önkényuralom
Dinasztikus = uralkodó családi
delirium = őrület
Fikció = koholmány
fátum = végzet
Gigantikus = óriási
Inkvizíció = kínzóvallatás
Konfliktus = összetűzés, összeütközés
kombináció = számítgatás, okoskodás
Labirintus = nagybirtok
Restauráció — újjáépítés
Tiara = pápai hármas korona

Előző számainkban már gyakrabban közölt idegen szavakat a jövőben nem közöljük.

A HID ELŐFIZETÉSI DÍJA:

Jugoszláviában:

Egy évre 50.—, félévre 26.—, negyedévre 14.— dinár.
Egyes szám ára 2.50 dinár.

Magyarországon:

Egy évre 6.—, félévre 3.25, negyedévre 1.75 pengő.
Egyes szám ára 30 fillér.

Befizető lapunk üres tuloldalán kérjük feltüntetni a küldött összeg rendeltetését

A HID 58.297 sz. postatakarékpénztári csekkszámlájára küldje előfizetését a mellékelt befizetési lapon!

Az elmaradt előfizetési díjak a lapot és előfizetőinket egyformán terhelik. Ezért lejáratkor azonnal újítsa meg előfizetését!

Kéziratokat csak a portó előzetes beküldése mellett küldünk vissza. Csak teljes névvel és cimmel ellátott kéziratokat veszünk figyelembe. Lapunkban megjelent minden egyes cikkért trója felelős. Levelek és kéziratok Administracija i redakcija HID Subotica, pošt. fah 88. cimre küldendők.

„Híd“ literarni časopis, izlazi dvaputa mesečno.
Odgovorni urednik i izdavač: *Mayer Ottmar*, Subotica,
VII. Kragujevačka 4.

Štamparija BRAĆA FIŠER, Subotica